Nr 226. Kraków 31 Grudnia — Sobota Rok 1864.

CZAS

Czas wychodzi codziennie rano o godz. 7ej (wyjąwszy poniedziałki i dnie poświąteczne).
Numer pojedynczy w Krakowie i we Lwowie kosztuje 10 centów.

Prenumerata wynosi:

	rocznie:	kwartalnie:	miesięcznie:
Miejscowa w Krakowie	złr. 20	złr. 5	złr. 2
Miejscowa we Lwowie	„ 21	„ 5 c. 25	„ 2
Pocztą w państwie Austryackiem	„ 24	„ 6	„ 2 c. 25
„ do Prus	tal. 16 sgr. 20	tal. 4 sgr. 5	tal 1 sgr. 15
„ „ Rzeszy niemieckiej	„ 21 „ 10	„ 5 „ 10	„ 1 „ 25
„ „ Francyi i Anglii	frank. 108	frank. 27	frank. 10
„ „ Włoch i Szwajcaryi	„ 116	„ 29	„ 10
„ „ Belgii	„ 80	„ 20	„ 7

Listy z pieniędzmi przesyłane być winny **franco** do Administracyi „CZASU". LISTY reklamacyjne niezapieczętowane nie ulegają frankowaniu. LISTY niefrankowane nie przyjmują się.

RĘKOPISMA nadsyłane Redakcyi nie zwracają się i niszczone będą.

Prenumeratę przyjmują:

W Krakowie: Bióro Administracyi „Czasu" w Rynku pod L. 39 w domu p. Kirchmayera na dole, tudzież wszystkie Urzędy pocztowe austryackie.

OGŁOSZENIA (inseraty) wszelkiego rodzaju przyjmują się za opłatą: od wiersza drobnego za jednorazowe umieszczenie 8 centów, za następne po 5 centów, oraz za opłatą należytości stęplowéj po 30 centów od każdorazowego ogłoszenia.

Prenumeratę i ogłoszenia przyjmują: **we LWOWIE** w Ajencyi „Czasu" p. ***Ignacy Hercok*** w rynku pod Nr. 238. — **w Wiedniu** p. ***A. Oppelik*** Wollzeile 22. — Na Francyę i Anglię **w Paryżu** p. ***L. Płoński.*** Boulevard du Prince Eugène, 95. — **w Hamburgu** pp. ***Haasenstein i Vogler*** — **w Frankfurcie** nad Menem ***p. Otto Molien*** — **w Lipsku** ***p. Henryk Engler*** — **w Wrocławiu:** ***pp. Jenke et Sarnighausen.***

Kraków 30 grudnia.

Giornale di Roma z d. 21 b. m. przyniósł nam w oryginale łacińskim Encyklikę Ojca św. do biskupów całego świata. Równocześnie ogłoszone zostały dwa inne dokumenta, których pomieniony dziennik rzymski z dnia tego nie zamieścił, a jeden z nich pod napisem *Syllabus*, zawiera w sobie 80 zdań uznanych za błędne i już w dawniejszych allokucyach, encyklikach i listach apostolskich Piusa IX wytkniętych; drugi zaś rozpisuje obchód jubileuszu. Dziś zamieszczamy samą Encyklikę wraz z przekładem polskim, jak następuje:

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, et Episcopis Universis gratiam et communionem Apostolicae Sedis habentibus

PIUS PP. IX.

Venerabiles Fratres

Salutem et Apostolicam Benedictionem.

Quanta cura ac pastorali vigilantia Romani Pontifices Praedecessores Nostri exequentes demandatum sibi ab ipso Christo Domino in persona Beatissimi Petri Apostolorum Principis officium, munusque pascendi agnos et oves nunquam intermiserint universum Dominicum gregrem sedulo enutrire verbis fidei, ac salutari doctrina imbuere, eumque ab venenatis pascuis arcere, omnibus quidem ac Vobis praesertim compertum, exploratumque est, Venerabiles Fratres. Et sane iidem Decessores Nostri augustae catholicae religionis, veritatis ac justitiae assertores et vindices, de animarum salute maxime solliciti nihil potius unquam habuere, quam sapientissimis suis Litteris, et Constitutionibus retegere et damnare omnes haereses et errores, qui Divinae Fidei nostrae, catholicae Ecclesiae doctrinae, morum honestati, ac sempiternae hominum saluti adversi, graves frequenter excitarunt tempestates, et christianam civilemque rempublicam miserandum in modum funestarunt. Quocirca iidem Decessores Nostri Apostolica fortitudine continenter obstiterunt nefariis iniquorum hominum molitionibus, qui despumantes tanquam fluctus feri maris confusiones suas, ac libertatem promittentes, cum servi sint corruptionis, fallacibus suis opinionibus, et perniciosissimis scriptis catholicae religionis civilisque societatis fundamenta convellere, omnemque virtutem ac justitiam de medio tollere, omniumque animos mentesque depravare, et incautos imperitamque praesertim juventutem a recta morum disciplina avertere, eamque miserabiliter corrumpere, in erroris laqueos inducere, ac tandem ab Ecclesiae catholicae sinu avellere conati sunt.

Jam vero, uti Vobis, Venerabiles Fratres, apprime notum est, Nos vix dum arcano divinae providentiae consilio nullis certe Nostris meritis ad hanc Petri Cathedram avecti fuimus, cum videremus summo animi Nostri dolore horribilem sane procellam tot pravis opinionibus excitatam, et gravissima, ac nunquam satis lugenda damna, quae in christianum populum ex tot erroribus redundant, pro Apostolici Nostri Ministerii officio illustria Praedecessorum Nostrorum vestigia sectantes Nostram extulimus vocem, ac pluribus in vulgus editis encyclicis Epistolis et Allocutionibus in Consistorio habitis, aliisque Apostolicis Litteris praecipuos tristissimae nostrae aetatis errores damnavimus, eximiamque vestram episcopalem vigilantiam excitavimus, et universos catholicae Ecclesiae Nobis carissimos filios etiam atque etiam monuimus et exhortati sumus, ut tam dirae contagia pestis omnino horrerent et devitarent. Ac praesertim Nostra prima Encyclica Epistola die 9 novembris anno 1846 Vobis scripta, binisque Allocutionibus, quarum altera die 9 decembris anno 1854, altera vero 9 junii anno 1862 in Consistorio a Nobis habita fuit, monstrosa opinionum portenta damnavimus, quae hac potissimum aetate cum maximo animarum damno, et civilis ipsius societatis detrimento dominantur, quaque non solum catholicae Ecclesiae, ejusque salutari doctrinae ac venerandis iuribus, verum etiam sempiternae naturali legi a Deo in omnium cordibus insculptae, rectaeque rationi maxime adversantur, et ex quibus alii prope omnes originem habent errores.

Etsi autem haud omiserimus potissimos huiusmodi errores saepe proscribere et reprobare, tamen catholicae Ecclesiae causa animarumque salus Nobis divinitus commissa, atque ipsius humanae societatis bonum omnino postulant, ut iterum pastoralem vestram sollicitudinem excitemus ad alias pravas profligandas opiniones, quae ex eisdem erroribus, veluti ex fontibus erumpunt. Quae falsae ac perversae opiniones eo magis detestandae sunt, quod eo potissimum spectant, ut impediatur et amoveatur salutaris illa vis, quam catholica Ecclesia ex divini sui Auctoris institutione, et mandato libere exercere debet usque ad consummationem saeculi non mimus erga singulos homines, quam erga nationes, populos, summosque eorum Principes, utque de medio tollatur mutua illa inter Sacerdotium et Imperium consiliorum societas et concordia, que rei cum sacrae tum civili fausta semper extitit ac salutaris [1]). Etenim probe noscitis, Venerabiles Fratres, hoc tempore non paucos reperiri, qui civili consortio impium absurdumque *naturalismi*, uti vocant, principium applicantes audent docere, „optimam societatis publicae rationem, civilemque progressum omnino requirere, ut humana societas constituatur et gubernetur, nullo habito ad religionem respectu, ac si ea non existeret, vel saltem nullu facto veram inter falsasque religioniones discrimine". Atque contra sacrarum Litterarum, Ecclesiae, sanctorumque Patrum doctrinam, asserere non dubitant, „optimam esse conditionem societatis, in qua Imperio non agnoscitur officium coërcendi sancitis poenis violatores catholicae religionis, nisi quatenus pax publica postulet". Ex qua omnino falso socialis regiminis idea haud timent erroneam illam fovere opinionem catholicae Ecclesiae, animarumque saluti maxime exitialem, a rec. mem. Gregorio XVI Praedecessore Nostro *deliramentum* appellatam [2]), nimirum „libertatem conscientiae, et cultuum esse proprium cuiuscumque hominis ius, quod lege proclamari, et asseri debet in omni recte constituta societate, et ius civibus inesse ad omnimodam libertatem nulla vel ecclesiastica, vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus quoscumque sive voce, sive typis, sive alia ratione palam publiceque manifestare, ac declarare valeant". Dum vero id temere affirmant, haud cogitant et considerant, quod *libertatem perditionis* [3]) praedicant, et quod „si humanis persuasionibus „semper disceptare sit liberum, nunquam deesse „poterunt, qui veritati audeant resultare, et de „humanae sapientiae loquacitate confidere, cum „hanc nocentissimam vanitatem quantum debeat „fides et sapientia christiana vitare, ex ipsa Domini „Nostri Iesu Christi institutione cognoscat" [4]).

Et quoniam ubi a civili societate fuit amota religio, ac repudiata divinae revelationis doctrina et auctoritas, vel ipsa germana iustitiae humanique iuris notio tenebris obscuratur et amittitur, atque in verae justitiae legitimique iuris locum materialis substituitur vis, inde liquet cur nonnulli certissimis sanae rationis principiis penitus neglectis posthabitisque audeant conclamare, „voluntatem populi, publica, quam dicunt, opinione, vel alia ratione manifestatam constituere supremam legem ab omni divino humanoque iure solutam, et in ordine politico facta consummata, eo ipso quod consummata sunt vim juris habere". Verum ecquis non videt, planeque sentit, hominum societatem religionis ac verae iustitiae vinculis solutam nullum aliud profecto propositum habere posse, nisi scopum comparandi, cumulandique opes, nullamque aliam in suis actionibus legem sequi, nisi indomitam animi cupiditatem inserviendi propriis voluptatibus et commodis? Eapropter huiusmodi homines acerbo sane odio insectantur Religiosas Familias quamvis de re christiana, civili, ac litteraria summopere meritas, et blaterant, easdem nullam habere legitimam existendi rationem, atque ita haereticorum commentis plaudunt. Nam, ut sapientissime rec. mem. Pius VI. Decessor Noster docebat „regularium abolitio laedit statum publicae „professionis consiliorum evangelicorum, laedit vi„vendi rationem in Ecclesia commendatam tam„quam Apostolicae doctrinae consentaneam, laedit „ipsos insignes fundatores, quos super altaribus „veneramur, qui nonnisi a Deo inspirati eas constitue„runt societates" [5]). Atque etiam impie pronunciant, auferendam esse civibus et Ecclesiae facultatem „qua eleemosynas christianae caritatis causa palam erogare valeant", ac de medio tollendam legem „qua certis aliquibus diebus opera servilia propter Dei cultum prohibentur" fallacissime praetexentes, commemoratam facultatem et legem optimae publicae oeconomiae principiis obsistere. Neque contenti amovere religionem a publica societate, volunt religionem ipsam a privatis etiam arcere familiis. Etenim funestissimum *Communismi* et *Socialismi* docentes ac profitentes errorem asserunt „societatem domesticam seu familiam totam suae existentiae rationem a iure dumtaxat civili mutuari; proindeque ex lege tantum civili dimanare ac pendere iura omnia parentum in filios, cum primis vero ius institutionis, educationisque curandae". Quibus impiis opinionibus, machinationibusque in id praecipue intendunt fallacissimi isti homines, ut salutifera catholicae Ecclesiae doctrina ac vis a iuventutis institutione et educatione prorsus eliminetur, ac teneri flexibilesque iuvenum animi perniciosis quibusque erroribus, vitiisque misere inficiantur ac depraventur. Siquidem omnes, qui rem tum sacram, tum publicam perturbare, ac rectum societatis ordinem evertere, et iura omnia divina et humana delere sunt conati, omnia nefaria sua consilia, studia et operam in improvidam praesertim iuventutem decipiendam ac depravandam, ut supra innuimus, semper contulerunt, omnemque spem in ipsius iuventutis corruptela collocarunt. Quocirca nunquam cessant utrumque clerum, ex quo, veluti certissima historiae monumenta splendide testantur, tot magna in christianam, civilem, et litterariam rempublicam commoda redundarunt, quibuscumque infandis modis divexare, et edicere, ipsum Clerum „utpote vero, utilique scientiae et civilitatis progressui inimicum ab omni iuventutis instituendae educandaeque cura et officio esse amovendum".

At vero alii instaurantes prava ac toties damnata novatorum commenta, insigni impudentia audent, Ecclesiae et huius Apostolicae Sedis supremam auctoritatem a Christo Domino ei tributam civilis auctoritatis arbitrio subiicere, et omnia eiusdem Ecclesiae et Sedis iura denegare circa ea, quae ad exteriorem ordinem pertinent. Namque ipsos minime pudet affirmare „Ecclesiae leges non obligare in conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate; acta et decreta Romanorum Pontificum ad religionem et Ecclesiam spectantia indigere sanctione et approbatione, vel minimum assensu potestatis civilis; constitutiones Apostolicas [6]), quibus damnantur clandestinae societates, sive in eis exigatur, sive non exigatur iuramentum de secreto servando, earumque asseclae et fautores anathemate mulctantur, nullam habere vim in illis orbis regionibus ubi eiusmodi aggregationes tolerantur a civili guberaio; excommunicationem a Concilio Tridentino et Romanis Pontificibus latam in eos, qui iura possessionesque Ecclesiae invadunt, et usurpant, niti confusione ordinis spiritualis, ordinisque civilis ac politici ad mundanum dumtaxat bonum prosequendum; Ecclesiam nihil debere decernere, quod obstringere possit fidelium conscientias in ordine ad usum rerum temporalium; Ecclesiae ius non competere violatores legum suarum poenis temporalibus coërcendi; conforme esse sacrae theologiae, iurisque publici principiis, bonorum proprietatem, quae ab Ecclesiis, a Familiis religiosis, aliisque locis piis possidentur, civili guberuio asserere, et vindicare". Neque erubescunt palam publiceque profiteri haereticorum effatum et principium, ex quo tot perversae oriuntur sententiae, atque errores. Dictitant enim „Ecclesiasticam potestatem non esse iure divino distinctam et independentem a potestate civili, neque eiusmodi distinctionem, et independentiam servari posse, quin ab Ecclesia invadantur et usurpentur essentialia iura potestatis civilis". Atque silentio praeterire non possumus eorum audaciam, qui sanam non sustinentes doctrinam contendunt „illis Apostolicae Sedis iudiciis, et decretis, quorum obiectum ad bonum generale Ecclesiae, eiusdemque iura, ad disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam detrectari absque peccato, et absque ulla catolicae professionis iactura". Quod quidem quantopere adversetur catholico dogmati plenae potestatis Romano Pontifici ab ipso Christo Domino divinitus collatae universalem pascendi, regendi, et gubernandi Ecclesiam, nemo est, qui non clare aperteque videat et intelligat.

In tanta igitur depravatarum opinionum perversitate, Nos Apostolici Nostri officii probe memores, ac de sanctissima nostra religione, de sua doctrina et animarum salute Nobis divinitus commissa, ac de ipsius humanae societatis bono maxime solliciti, Apostolicam Nostram vocem iterum extollere existimavimus. Itaque omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singillatim hisce Litteris commemoratas auctoritate Nostra Apostolica reprobamus, proscribimus atque damnamus, easque ab omnibus catholicae Ecclesiae filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus.

Ac praeter ea, optime scitis, Venerabiles Fratres, hisce temporibus omnis veritatis iustitiaeque osores, et acerrimos nostrae religionis hostes, per pestiferos libros, libellos, et ephemerides toto terrarum orbe dispersas populis illudentes, ac malitiose mentientes alias impias quasque disseminare doctrinas. Neque ignoratis, hac etiam nostra aetate, nonnullos reperiri, qui satanae spiritu permoti, et incitati eo impietatis devenerunt, ut Dominatorem Dominum Nostrum Iesum Christum negare, eiusque Divinitatem scelerata procacitate oppugnaro non paveant. Hic vero haud possumus, quin maximis meritisque laudibus Vos efferamus, Venerabiles Fratres, qui episcopalem vestram vocem contra tantam impietatem omni zelo attollere minime omisistis.

Itaque hisce Nostris Litteris Vos iterum amantissime alloquimur, qui in sollicitudinis Nostrae partem vocati summo Nobis inter maximas Nostras acerbitates solatio, laetitiae, et consolationi estis propter egregiam, qua praestatis, religionem, pietatem, ac propter mirum illum amorem, fidem, et observantiam, qua Nobis et huic Apostolicae Sedi concordissimis animis obstricti gravissimum episcopale vestrum ministerium strenue ac sedulo implere contenditis. Etenim ab eximio vestro pastorali zelo expectamus, ut assumentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, et confortati in gratia Domini Nostri Iesu Christi velitis ingeminatis studiis quotidie magis prospicere, ut fideles curae vestrae concrediti „abstineant ab herbis noxiis, quas Iesus „Christus non colit, quia non sunt plantatio Patris" [7]). Atque eisdem fidelibus inculcare nunquam desinite, omnem veram felicitatem in homines ex augusta nostra religione, eiusque doctrina et exercitio redundare, ac beatum esse populum, cuius Dominus Deus eius [8]). Docete „catholicae Fidei „fundamento regna subsistere [9]), et nihil tam „mortiferum, tam praeceps ad casum, tam exposi„tum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putan„tes posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum „nasceremur, accepimus, ultra iam a Domino „nihil quaeramus, idest, auctoris nostri obliti, eius „potentatiam, ut nos ostendamus liberos, abiu„remus" [10]). Atque etiam ne omittatis docere regiam potestatem non ad solum mundi regimen, „sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse colla„tam [11]), et nihil esse quod civitatum Principibus, „et Regibus maiori fructui, gloriaeque esse possit, „quam si, ut sapientissimus fortissimusque alter „Praedecessor Noster S. Felix Zenoni Imperatori „perscribebat, Ecclesiam catholicam.... sinant uti „legibus suis, nec libertati eius quemquam permit„tant obsistere.... Certum est enim, hoc rebus suis „esse salutare, ut, cum de causis Dei agatur, iuxta „ipsius constitutum regiam voluntatem Sacerdoti„bus Christi studeant subdere, non praeferre" [12]).

Sed si semper, Venerabiles Fratres, nunc potissimum in tantis Ecclesiae, civilisque societatis calamitatibus, in tanta adversariorum contra rem catholicam, et hanc Apostolicam Sedem conspiratione tantaque errorum congerie, necesse omnino est, ut adeamus cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Quocirca omnium fidelium pietatem excitare existimavimus, ut una Nobiscum Vobisque clementissimum luminum et misericordiarum Patrem ferventissimis humillimisque precibus sine intermissione orent, et obsecrent, et in plenitudine fidei semper confugiant ad Dominum Nostrum Iesum Christum, qui redemit nos Deo in sanguine suo, Eiusque dulcissimum Cor flagrantissimae erga nos caritatis victimam enixe iugiterque exorent, ut amoris sui vinculis omnia ad seipsum trahat, utque omnes homines sanctissimo suo amore inflammati secundum Cor Eius ambulent digne Deo per omnia placentes,

---

Część literacko-artystyczna.

WIELKI ŚWIAT PETERSBURSKI.

(Dokończenie).

XIV.

To, co teraz opowiemy, stało się na dwie godziny przed tem, cośmy opowiedzieli dopiero.

Ciemno jeszcze było na dworze, ale blady świt drżący na widnokręgu zwiastował już zbliżanie się zimowego ranka. Na ulicach panowała głęboka cisza. W pokoiku Leonina dopalająca zię świeca rzucała długie cienie na otaczające ją przedmioty. Leonin w smutnej zadumie siedział przed stolikiem założonym papierami, przekładając listy i inne drobiazgi.

— To listy babki — pomyślał ze smutkiem, i długie staroświeckim charakterem pisane, listy zebrał razem i związał sznurkiem.

— Biedna babciu! Przez dwa lata nie pomyślałem prawie o tobie. Ty poświęciłaś mi całe życie,— a ja niewdzięczny pisywałem do ciebie tylko o pieniądze, napomnień twoich nie czytałem, na słowa twoje żadnego nie dawałem baczenia. Niewdzięczność, oto wszystko co ci dałem w nagrodę twej życzliwości, pieczołowitości i miłości. Poczciwa babciu! Pomszczono się tutaj za ciebie.....

— Ha! to bileciki od hrabiny! Pachnącé i lśniące jak jej życie. To bukiet, którego zapomniała w moim ręku — to książka, którą czytała — to wstążki, które nosiła.

— Precz! precz! — zawołał z goryczą — to wszystko kłamstwo i obłuda! — I podarł pachnące bileciki w kawałki, pokruszył bukiet, a książkę wraz z innemi talizmanami swojej miłości rzucił o ziemię.

W tem ode drzwi ktoś się odezwał: — Powoli, Serdeńko!

— Ah! Safijew, już czas! A masz pistolety ze sobą?

— Naturalnie że mam, tylko śpiesz się serdeńko, bo rzeczy źle stoją. Hrabina powiedziała wszystko twemu jenerałowi. Ja ci znów przepowiem co cię czeka — nie gniewaj się na mnie serdeńko; będziesz przeniesiony do dawniejszego swego pułku albo nawet dalej — w każdym razie możesz się do długiej przygotować podróży. Ubieraj się prędko, żeby nas przypadkiem w domu nie przydybano. Na placu słuchaj tylko mojej rady. Już ja cię tak ustawię, że cię kula nie dotknie. Mojem zdaniem, każdy pojedynek jest okropnem głupstwem, ale kiedy się już kto ma bić, to zawsze lepiej, żeby zabił swego przeciwnika aniżeli żeby sam dał się zabić. A propos — o co się ty właściwie masz strzelać?

— O krwawą obrazę. Szetinow z hrabiną szydzili ze mnie.

— Tylko o to, serdeńko? Ja myślałem, że to tylko pozór. No, będzie już czas. Jesteś gotów?

— Zupełnie.

W tej chwili coś zakrzypiało przed domem, a Tymofej bez tchu wpadł do pokoju wykrzykując radośnie:— Pani przyjechała! Pani przyjechała!

W przedpokoju dały się słyszeć kroki; dwóch służących w futrach podróżnych wprowadziło pod ręce małą, zgarbioną staruszkę, która żegnała się i osłabionym wiekiem i trudami podróży głosem wołała: Misza! Misza! gdzie jest mój Misza!

— Babcia!— krzyknął Leonin i rzucił się staruszce do nóg.

— Misza! mój Misza! O ojcowie święci! Chwała bądź Bogu na wysokości! Wstań, wstań Misza! Co tobie?— Ledwie, ledwie dojechałam, okropnie jestem zmęczona — ale przecie Bóg pozwolił, żebym cię ujrzała!

Ciekawy to był w swoim rodzaju obrazek: przy mdłem światle świecy i świtającego dnia ten młodzieniec u stóp zgarbionej staruszki; obok nich wysoka postać Safijewa z pistoletami w ręce; pod ścianą kilku służących.

W tem przyniesiono opieczętowany pakiet.

— Aha! — rzekł Safijew — przewidziałem, że tak będzie. No, teraz już nie ma co robić! Sprawę twoją ze Szetinowem ja załatwię.

Staruszka obejrzała się zdziwiona i powitała Safijewa: Jak się masz Sergieju Aleksandrowiczu! dawnośmy się nie widzieli! zmieniliśmy się coś oboje... Tak to czas leci....

— Oj, prawda Nastazyo Aleksandrowna?

— Ty znasz moją babkę?— zapytał zdziwiony Leonin.

— Znam; kiedy byłem oficerem przy huzarach, stałem raz we wsi twojej babki.

— Misza! Czy ty wiesz dla czego ja przyjechałam? — zapytała staruszka. — Bo jutro moja Nadinka kończy lat siedemnaście — a po skończeniu lat siedemnastu, stosownie do woli jej nieboszczki matki, ma oświadczyć, czy zechce pójść za ciebie.

— Ha teraz rozumiem wszystko! — zawołał Safijew.

Leonin otworzył pakiet.

— Tak, istotnie — rzekł — to jest dla mnie rozkaz natychmiastowego wyjazdu. Babciu! znów ci zrobię zmartwienie! Muszę zaraz odjeżdżać.

— Cóż to ma znaczyć?— zapytała staruszka.— Jam z tego wszystkiego nie mądra. Misza, powiedz mi całą prawdę.... Sądy Boże niezbadane!....

— Ja pani wszystko wytłómaczę, tylko chodźmy do drugiego pokoju — rzekł Safijew.

— Powiadasz pani, że siostra hrabiny jest zaręczoną Leoninowi?

— A tak, kochany Sergieju Aleksandrowiczu, taka była wola jej nieboszczki matki, byle Nadinka wstrętu do nie miała. Siostra nie miała żadnego prawa mięszać się w to, bo,— są to słowa nieboszczki, — sprzedałaby siostrę, tak jak sprzedała siebie. Nie potrzebuję zresztą panu o tem mówić — wiesz to sam jeszcze lepiej niż ja. Otóż nieboszczka moja przyjaciółka, Panie świeć nad jej duszą, cały swój majątek przeznaczyła Nadince i mojemu Miszy, którego od dzieciństwa jak syna kochała. Wszystko to aż do pełnoletności Nadinki miało zostać w tajemnicy — ale ja przed dwoma laty, w jednym liście do Miszy coś o tem nadmieniłam.

Leonin zakrył twarz rękami. Prawie wszystkie listy babczyne leżały nieczytane.

— Teraz rozumiem wszystko— rzekł Safijew.— Hrabina od nieboszczki matki swojej otrzymała była list z rozkazem, aby się do zamęścia swej siostry nie mięszała, tylko, aby jej, gdy siedemnaście lat skończy, oświadczyła, że nieboszczka wybrała jej za męża Leonina i umierając pragnęła, aby się jej podobał. Czy tak?

— Tak, mój serdeczny.

— Przebaczcie Nastazyo Aleksandrowno, że będę mówił bez ogródki. Wasz wnuk Leonin, jest dobry, poczciwy chłopiec, ale w wielkim świecie nie ma żadnego znaczenia. Jest on tam tylko małym Leoninem, oficerkiem, dosyć ubogim, z nikim tutaj nie skoligowanym, jego nazwisko Leonin, brzmi jakby wzięte z wodwila i nie ma w sobie nic arystokratycznego, to jest znakomitego — jednem słowem, Misza w towarzystwie jest mniej niż zerem. Ja mu to z góry przepowiadałem, ale niechciał mi w tedy wierzyć. Hrabina zaś, Nastazyo Aleksandrowno, hrabina, którą oboje znaliśmy jako miłą, naiwną dziewczynkę, dziś jest tak wielką panią, kobietą wielkiego świata w całem tego słowa znaczeniu, że mogłaby skonać na samę myśl, że siostra jej ma zostać panią Leoninową. Otóż hrabina, może jeszcze nie zupełnie do głębi duszy zepsuta, nie śmiejąc zdeptać rozkazu nieboszczki matki, dużoby dała za to, żeby go zmienić można było. Wreszcie, ponieważ matka poleciła jej widywać Leonina i u siebie go przyjmować, postanowiła użyć całej swej kokieteryi, całej potęgi swych wdzięków, aby go rozmiłować w sobie, a tem samem od siostry odciągnąć.

— Ależ, proszę pana — zawołała staruszka z prawdziwie wiejską naiwnością — przecież ona ma męża!

Safijew uśmiechnął się. — To już u nas taki zwyczaj. Im więcej kobieta ma około siebie wzdychających kochanków, tem bardziej jej zazdroszczą, tem jest modniejszą. Zresztą taki człowiek jak Leonin, jest dla takiej kobiety jak hrabina

in omni bono opere fructificantes. Cum autem sine dubio gratiores sint Deo hominum preces, si animis ab omni labe puris ad ipsum accedant, iccirco caelestes Ecclesiae thesauros dispensationi Nostrae commissos Christifidelibus Apostolica liberalitate reserare censuimus, ut iidem fideles ad veram pietatem vehementius incensi, ac per Poenitentiae Sacramentum a peccatorum maculis expiati fidentius suas preces ad Deum effundant, eiusqe misericordiam et gratiam consequantur.

Hisce igitur Litteris auctoritate Nostra Apostolica omnibus et singulis utriusqe sexus catholici orbis fidelibus Plenariam Indulgentiam ad instar Iubilaei concedimus intra unius tantum mensis spatium usque ad totum futurum annum 1865 et non ultra, a Vobis, Venerabiles Fratres, aliisque legitimis locorum Ordinariis statuendum, eodem prorsus modo et forma, qua ab initio supremi Nostri Pontificatus concessimus per Apostolicas Nostras Litteras in forma Brevis die 20 mensis Novembris anno 1846 datas, et ad universum episcopalem vestrum Ordinem missas, quarum initium „Arcano Divinae Providentiae consilio,“ et cum omnibus eisdem facultatibus, quae per ipsas Litteras a Nobis datae fuerunt. Volumus tamen, ut ea omnia serventur, quae in commemoratis Litteris praescripta sunt, et ea excipiantur, quae excepta esse declaravimus. Atque id concedimus, non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque, etiam speciali et individua mentione, ac derogatione dignis. Ut autem omnis dubitatio et difficultas amoveatur, earumdem Litterarum exemplar ad Vos perferri iussimus.

„Rogemus, Venerabiles Fratres, de intimo corde „et de tota mente misericordiam Dei, quia et ipse „addidit dicens: misericordiam autem meam non „dispergam ab eis. Petamus et accipiemus, et si „accipiendi mora et tarditas fuerit, quoniam graviter offendimus, pulsemus, quia et pulsanti aperietur, si modo pulsent ostium preces, gemitus, „et lacrimae nostrae, quibus insistere et immorari „oportet, et si sit unanimis oratio . . . unusquisque „oret Deum non pro se tantum, sed pro omnibus „fratribus, sicut Dominus orare nos docuit“ [13]). Quo vero facilius Deus Nostris, Vestrisque, et omnium fidelium precibus, votisque annuat, cum omni fiducia deprecatricem apud Eum adhibeamus Immaculatam sanctissimamque Deiparam Virginem Mariam, quae cunctas haereses interemit in universo mundo, quaeque omnium nostrum amantissima Mater „tota suavis est......ac plena misericordiae...... „omnibus sese exorabilem, omnibus clementissimam „praebet, omnium necessitates amplissimo quodam „miseratur affectu“ [14]), atque utpote Regina adstans a dextris Unigeniti Filii Sui Domini Nostri Jesu Christi in vestitu deaurato, circumamicta varietate, nihil est, quod ab Eo impetrare non valeat. Suffragia quoque petamus Beatissimi Petri Apostolorum Principis, et Coapostoli eius Pauli, omniumque Sanctorum Caelitum, qui facti iam amici Dei pervenerunt ad caelestia regna, et coronati possident palmam, ac de sua immortalitate securi, de nostra sunt salute solliciti.

Denique coelestium omnium donorum copiam Vobis a Deo ex animo adprecantes singularis Nostrae in Vos caritatis pignus Apostolicam Benedictionem ex intimo corde profectam Vobis ipsis, Venerabiles Fratres, cunctisque Clericis, Laicisque fidelibus curae vestrae commissis peramanter impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die VIII Decembris anno 1864, decimo a Dogmatica Definitione Immaculatae Conceptionis Deiparae Virginis Mariae.

Pontificatus Nostri Anno Decimonono.

PIVS PP. IX.

---

[1]) Gregor. XVI. Epist. encycl. *Mirari* 15 aug. 1832.
[2]) Eadem Encycl. *Mirari.*
[3]) S. Aug. Epist. 105, al. 166.
[4]) S. Leo Epist. 164, al. 133 § 2 edit. Ball.
[5]) Epist. ad Card. De la Rochefoucault, 10 mart. 1791.
[6]) Clement. XII „*In eminenti.*“ Benedict. XIV. „*Providas Romanorum*“ Pii VII „*Ecclesiam*“ Leonis XII. „*Quo graviora.*“
[7]) S. Ignatius M. ad Philadelph. 3.
[8]) Psal. 143,
[9]) S. Caelest. epist. 22 ad Synod. Ephes. apud Const. p. 1200.
[10]) S. Innocent. I epist. 29 ad Episc. conc. Carthag. apud Const. pag. 891.
[11]) S. Leo Epist. 156, al 125.
[12]) Pius VII Epist. Encycl. „*Diu satis*“ 15 maii 1800.
[13]) S. Cyprian. Epist. 11.
[14]) S. Bernard. Serm. de duodecim praerogativis B. M. V. ex verbis Apocalyp.

Wielebnym braciom Patryarchom, Prymasom, Arcybiskupom i Biskupom wszystkim łaską i wspólnością z Stolicą Apostolską skojarzonym.

PIUS P. IX.

Wielebni Bracia! Pozdrowienie i błogosławieństwo apostolskie!

Z jaką troskliwością i czynnością pasterską Papieże rzymscy, Nasi poprzednicy, pełniąc obowiązek poruczony sobie przez samego Chrystusa Pana w osobie Piotra ś., księcia Apostołów, nigdy niezaniedbywali urzędu pasienia jagniąt i owieczek, i całą trzodę pańską skrzętnie żywili słowami wiary oraz zbawienną napawali nauką, strzegąc ją od zatrutej karmi, wiadomo i jawno jest wszystkim, a mianowicie wam, Wielebni Bracia! Zaiste ciż poprzednicy Nasi, św. religii katolickiej, prawdy i sprawiedliwości opiekunowie i obrońcy, o zbawienie dusz najtroskliwsi, nic bardziej nie mieli na sercu, jak przemądremi odezwami i ustawami swemi odkrywać i potępiać wszelkie odszczepieństwa i błędy, które sprzeciwiając się boskiej wierze naszej, nauce kościoła katolickiego, uczciwości obyczajów i wiecznemu zbawieniu ludzkiemu, groźne nieraz wzniecały burze i chrześciańską oraz świecką rzeczpospolitę w sposób pożałowania godny unieszczęśliwiały. Dla tego ciż poprzednicy Nasi siłą apostolską ciągle zapobiegali zgubnym złych ludzi knowaniom, którzy nakształt fal wzburzonego morza szerząc zamęt i przyrzekając wolność, jakkolwiek są sługami zepsucia, starali się kłamliwemi zdaniami swemi i najszkodliwszemi pismami podkopać posady religii katolickiej i świeckiej społeczności, wykorzenić wszelką cnotę i sprawiedliwość, zwichnąć wszystkich umysły i duchy i nieprzezornych a szczególnie niedoświadczoną młodzież odwieść od zbawiennej karności obyczajów i nędznie ją zepsuć, zwabić w sidła błędu i tem samem od łona kościoła katolickiego oderwać.

Już i My, jak wam Wielebni Bracia! dokładnie jest wiadomem, zaledwo tajnym Opatrzności wyrokiem, a nie Naszemi pewnie zasługami, na ten tron Piotra zostaliśmy wyniesieni, widząc z najwyższą ducha Naszego boleścią straszną burzę tylu zgubnemi zdaniami podniecouą i najcięższe a nigdy dość nieopłakane szkody, jakie na lud chrześciański z tylu błędów spływają, z obowiązku apostolskiego posłannictwa Naszego, wstępując w świetne ślady poprzedników Naszych, podnosiliśmy głos Nasz i potępialiśmy kilku publicznie wydanemi encyklikami i alokucyami mianemi w konsystorzu, oraz innemi apostolskiemi pismami najgłówniejsze błędy nader smutnego stólecia Naszego; podniecaliśmy wzorową Waszą czujność Biskupią i napominaliśmy i przestrzegali po wielokroć wszystkich katolickiego kościoła najukochańszych Nam synów, aby się chronili i unikali zetknięcia się z tak zgubną zarazą. Jakoż szczególniej Encykliką naszą z dnia 9 listopada 1846 do was napisaną i dwiema Alokucyami, z których jednę mieliśmy w dniu 9 grudnia 1854 r., drugą zaś 9 czerwca 1862 r. w konsystorzu naszym, potępiliśmy potworną zdań zgrozę, które w tym mianowicie wieku z największą szkodą dusz i samej nawet świeckiej społeczności krzywdą panują, i które nie tylko wielce sprzeciwiają się kościołowi katolickiemu i jego zbawiennej nauce i godnym poszanowania prawom, lecz nawet odwiecznemu prawu natury wyrytemu przez Boga w sercach wszystkich i zdrowemu rozumowi, a z których prawie wszystkie inne błędy biorą początek.

Jakkolwiek nie zaniedbaliśmy najgłówniejszych tego rodzaju błędów często potępiać i naganiać, jednak sprawa kościoła katolickiego i zbawienie dusz od Boga nam powierzone, oraz dobro samej społeczności ludzkiej bezwzględnie wymagają, abyśmy znowu podniecili Waszą pieczołowitość pasterską do zwalczenia innych zgubnych zdań, które z owych błędów, jakby ze źródła wytryskają. Te fałszywe, przewrotne zdania tem bardziej są potępienia godne, iż do tego szczególnie dążą: aby skrępować i usunąć zbawienną tę siłę, którą kościół katolicki z postanowienia i rozkazu boskiego swego Twórcy swobodnie wykonywać winien po wieki wieków tak względem pojedynczych ludzi, jak względem narodów, ludów i najwyższych sił rządców; aby wytępić wzajemną między duchownemi i państwem wspólność rad i zgodę, która równie sprawom duchownym jak świeckim zawsze była przyjazną i zbawienną [1]). Wiadomo wam bowiem dobrze, Wielebni Bracia, że w czasie tym nie mało się takich znajduje, którzy stosując do społeczności świeckiej bezbożną i bezrozumną zasadę tak zwanego *naturalizmu*, ośmielają się nauczać: „że najważniejsze publicznego społeczeństwa warunki i światowy postęp wymagają koniecznie, aby społeczność ludzka urządzoną i rządzoną była bez żadnego względu na religię, jak gdyby jej nie było, lub przynajmniej bez żadnej różnicy pomiędzy prawdziwą i fałszywą religią.“ I wbrew pismu świętemu, kościołowi i doktrynie świętych ojców nie wahają się twierdzić: „że najlepszy jest stan społeczeństwa, w którym państwu nie jest przyznany obowiązek karcenia i karania gwałcicieli religii katolickiej, prócz jeżeli tego pokój publiczny wymaga.“ Z owego to całkiem fałszywego pojęcia władzy świeckiej nie lękają się oni wyprowadzać tego błędnego zdania, kościołowi katolickiemu i zbawieniu dusz nader szkodliwego, które ś. p. Grzegórz XVI [2]) poprzednik Nasz *szaleństwem* nazwał, jako to: „że wolność sumienia i wyznania jest prawem właściwem każdemu człowiekowi, co ogłaszone i zatwierdzone ma być ustawą w każdej dobrze urządzonej społeczności i że obywatele mają prawo do wszelakiej wolności niemogącej być żadną ani kościelną ani świecką władzą ukróconą, wyrażania wszelkich myśli swych, bądź głosem, bądź drukiem, bądź jakimkolwiek innym sposobem wyjaśniania i ogłoszania publicznie.“ Twierdząc to nierozsądnie, nie zwracają na to myśli ani uwagi, że głoszą *wolność zguby* [3]) i że „*gdyby ludzkim przekonaniom zawsze spierać się było wolno, nigdy nie braknie takich, którzy ośmielą się prawdzie sprzeciwiać i spuszczać się w wielomowności swej na mądrość ludzką, podczas gdy wiara i mądrość chrześciańska z samego postanowienia Pana naszego Jezusa Chrystusa wiedzą, ile najszkodliwszej próżności owej unikać należy* [4]).“

A ponieważ tam, gdzie ze społeczności ludzkiéj usuniętą została religia i pogardzoną nauka i powaga Objawienia boskiego, samo nawet przyrodzone pojęcie sprawiedliwości i prawa ludzkiego zaciemnia się i ginie, a w miejsce prawdziwéj sprawiedliwości i słusznego prawa wstępuje siła materyalna, ztąd wynika, dla czego niektórzy, zaniedbawszy zupełnie i pogardziwszy najpewniejszemi zdrowego rozumu zasadami, ośmielają się głosić: „że wola ludu, publiczną, jak mówią, opinią lub innym sposobem objawiona, tworzy najwyższą ustawę, niezawisłą od żadnego boskiego ani ludzkiego prawa; oraz, że w sferze politycznéj fakta spełnione, dla tego że są spełnione, mają moc prawa“. Któż przeto nie widzi i nie czuje, że społeczność ludzka z wzorów religii i prawdziwéj sprawiedliwości wyswobodzona, żadnego zaiste innego celu mieć nie może nad cel nabywania i gromadzenia bogactw i żadnego innego w działaniach swych prawa nie słucha, prócz nieposkromionéj żądzy ducha służenia własnym rozkoszom i wygodom? Dla tego ludzie tego rodzaju nieubłaganą prześladują nienawiścią zakony religijne, jakkolwiek w praktykach chrześciańskich, świeckich i naukowych wielce zasłużone i twierdzą, że nie mają powodu istnienia i tym sposobem przyklaskują zdaniom odszczepieńców: gdyż jak nader mądrze śp. Pius, poprzednik Nasz nauczał: „Zniesienie zakonów narusza stan publicznego wyznania rad ewangielicznych, narusza sposób życia przez kościół zalecony, jako nauce apostolskiéj odpowiedni, narusza samych dostojnych fundatorów których na ołtarzach czcimy, a którzy tylko przez Boga natchnieni ustanowili te zgromadzenia“. [5]) I również bezbożnie głoszą, iż należy odebrać obywatelom i kościołowi wolność „zbierania publicznych jałmużn na rzecz chrześciańskiego miłosierdzia“ i usunąć prawo „mocą którego zakazane są w pewne dni dla czci Boga prace wyrobnicze“ twierdząc jak najfałszywiéj, że wspomnione prawo sprzeciwia się wręcz zasadom ekonomii publicznéj. I nie poprzestając na usunięciu religii ze społeczeństwa publicznego, chcą samą religię wyrugować z rodzin prywatnych. Albowiem nauczający i wyznający najzgubniejszy błąd *komunizmu* i *socyalizmu* twierdzą: „że społeczność domowa czyli rodzina wywodzi cały swój powód z prawa rzekomo świeckiego; i że dla tego tylko z ustawy świeckiéj wypływają i utrzyją się wszelkie prawa rodziców do dzieci a mianowicie prawo starania się o ich wychowanie i naukę“. Temi bezbożnemi zdaniami i knowaniami do tego zmierzają ci najobłudniejsi ludzie, aby zbawczą kościoła katolickiego naukę i moc od nauki i wychowania młodzieży całkiem usunąć i aby tym sposobem świeże i giętkie umysły młodzieży wszelkiemi najzgubniejszemi błędami napoić i nędznie skrzywić. Wszyscy bowiem ci, którzy usiłowali zawichrzyć, tak sprawy święte jak publiczne i prawy porządek społeczny wywrócić oraz zatrzeć wszelkie prawa boskie i ludzkie, wszelkich swych zgubnych rad, usiłowań i pracy na to używają, aby mianowicie nieprzezorną młodzież oszukać i znikczemnić i całą nadzieję swą pokładają w zepsuciu owéj młodzieży. Ztąd nieprzestają wszelkiemi niewypowiedzianemi sposobami trapić duchowieństwa duchownego i świeckiego, z którego, jak świetnie pomniki historyi świadczą, tyle i tak wielkich na chrześciańską, świecką i naukową Rzeczpospolitą spłynęło korzyści, i głoszą, że samo duchowieństwo „że jako nieprzychylni pożytecznéj nauce i postępowi cywilizacyi od obowiązku i opieki nad wychowaniem i nauczaniem młodzieży usunięci być winni“.

Inni znowu odbudowując niecne i tylekroć potępione zdania nowatorów z dziwnym bezwstydem ośmielają się poddawać najwyższą władzę kościoła i Stéj stolicy apostolskiéj, nadaną jéj przez Chrystusa, pod rozporządzenia władzy świeckiéj i zaprzeczać kościołowi i stolicy praw dotyczących zewnętrznego porządku. Nie wstyd ich bowiem bynajmniéj twierdzić: że ustawy kościoła nie obowiązują sumienia, jeżeli nie są ogłoszone przez władzę świecką; że akta i dekreta Papieżów rzymskich odnoszące się do religii i kościoła, potrzebują sankcyi i zatwierdzenia, lub przynajmniéj przyzwolenia władzy świeckiéj; że ustawy apostolskie [6]) potępiające tajemne stowarzyszenia, czy w nich wymaganą lub niewymaganą jest przysięga zachowania tajemnicy i rzucające klątwę na ich członków i podżegaczy, żadnéj nie mają mocy w tych krajach, gdzie tego rodzaju stowarzyszenia cierpiane są przez rząd świecki; że wyklęcia przez koncylium Trydenckie i rzymskich Papieżów orzeczone przeciw tym, którzy prawa i posiadłości kościoła naruszają i przywłaszczają sobie, opierając się na zamęcie porządku duchownego, świeckiego i politycznego, dla ubiegania się za światowem dobrem; że kościół nic stanowić nie powinien, coby mogło wiązać sumienia wiernych pod względem używania rzeczy doczesnych; że kościołowi nie przysłuża prawo karania gwałcących jego prawa; że odpowiedniem jest teologii św. i władzom prawa publicznego, aby własność dóbr, które kościoły, religijne zgromadzenia i inne miejsca pobożne posiadają, rządom świeckim przydzieloną i przez nie windykowaną była“. I nie rumienią się jawnie i publicznie wyznawać maksymy i zasady odszczepieńców, zkąd tak przewrotne powstają zdania i błędy. Powtarzają bowiem: „że władza kościelna nie jest prawem boskiem oddzieloną i niezależną od władzy świeckiéj i że tego rodzaju rozdziału i niepodległości zachować nie można bez naruszenia przez kościół i przywłaszczenia sobie głównych praw władzy świeckiéj“. Nie możemy przeto pominąć milczeniem śmiałości tych, którzy nieznosząc zdrowéj doktryny, dowodzą, „że tym stolicy apostolskiéj wyrokom i dekretom, które się odnoszą do powszechnego dobra kościoła, jego praw i karności, o ile dogmatów wiary i obyczajów nie dotyczą, odmówionem być może przyzwolenie i posłuszeństwo bez grzechu i bez żadnéj skody dla wyznania katolickiego“. O ile się to sprzeciwia dogmatowi katolickiemu pełnéj władzy Papieżowi rzymskiemu przez samego Chrystusa Pana nadanéj pasienia, rządzenia i panowania nad powszechnym kościołem, nie ma nikogo, ktoby jasno i otwarcie nie widział i nie pojmował.

Pośród tak wielkiéj zwichniętych zdań przewrotności, pamiętni apostolskiego Naszego obowiązku i wielce troskliwi o najświętszą religią naszą o zdrową doktrynę i o zbawienie dusz z nieba Nam poruczone i o dobro samego społeczeństwa ludzkiego, znowu apostolski głos Nasz podnosimy. Wszystkie przeto i pojedyncze błędne zdania i doktryny po szczególe w Encyklice téj wymienione, naganiamy, zakazujemy i potępiamy i chcemy oraz nakazujemy, aby je wszyscy synowie kościoła katolickiego uważali za zganione, zakazane i potępione.

Wiecie prócz tego dobrze Wielebni Bracia, że w tych czasach wrogi wszelkiej prawdy i sprawiedliwości i najzaciętsi religii Naszej nieprzyjaciele przez szerzące zarazę książki, broszury i dzienniki po całej kuli ziemskiej rozszerzone, łudząc ludy i złośliwie kłamiąc, inne jeszcze bezbożne rozsiewają doktryny. Wiadomo Wam również, że w tym także wieku Naszym znajdują się niektórzy, co szatańskim duchem owiani i podnieceni, do tego stopnia bezbożności doszli, iż Władcę i Pana naszego Jezusa Chrystusa zaprzeczać i Jego boskości zbrodniczem bluźnierstwem miłować nie lękają się. Tu nie możemy powstrzymać się, aby Wam najwyższych pochwał i zasług nie przyznać Wielebni Bracia! którzy z wszelką żarliwością biskupi głos Wasz podnieść przeciw takiej bezbożności bynajmniej nie omieszkaliście.

Dla tego tą Encykliką Naszą znów najmiłościwiej przemawiamy do Was, którzy powołani do udziału w Naszej pieczołowitości, jesteście Nam wśród największych goryczy Naszych pociechą, zadowoleniem i rozweseleniem dla wzorowej, jakiéj dajecie dowody, religii, pobożności i dla podziwienia godnej owej miłości, wierności i czci, którą Nam i tej stolicy apostolskiej z największą zgodą umysłów okazując, nader trudny Wasz obowiązek biskupi wytrwale i gorliwie spełnić staracie się. Po wzorowej przeto waszej pasterskiej żarliwości oczekujemy, abyście chwyciwszy miecz ducha, którym jest słowo Boże i wzmocnieni w łasce Pana Naszego Jezusa Chrystusa, zechcieli podwojonemi usiłowaniami coraz bardziej starać się o to, aby wierni Waszej powierzeni pieczy, „*wstrzymywali się od złych chwastów, których Jezus Chrystus nie uprawia, gdyż nie są siewem ojca*“ [7]). Nie przestawajcie przeto nigdy w owych wiernych wpajać, *że wszelka prawdziwa szczęśliwość na ludzi z świętej religii naszej, jej nauki i ćwiczeń wypływa i że szczęśliwy jest lud, którego Bóg jest panem* [8]). Uczcie „*że na podstawie wiary katolickiej stoją królestwa* [9]) *i że nic nie jest tak zgubnem, tak skłonnem do upadku, tak narażonem na wszelkie niebezpieczeństwa, jeżeli to tylko myśląc wystarczyć może, że wolną wolę rodząc się otrzymaliśmy, i nic już więcej nad to od Pana nie żądamy, to jest Stwórcy naszego zapomniawszy, jego potęgi, aby się okazać wolnymi, wyprzysięgamy się* [10]). Również nie zapominajcie nauczać, „*że władza królewska nietylko dla rządów świata, lecz szczególnie dla obrony kościoła jest nadaną* [11]), i że nic nie ma, coby dla rządzących i królów z większym było pożytkiem i sławą nad to, co najmędrszy i najcnotliwszy inny Nasz poprzednik S. Feliks Zenoni Cesarzowi rzekł, aby kościołowi katolickiemu... pozwolili używać praw swych, i nie dozwalali nikomu tamować jego wolności.... Pewnem jest bowiem, że będzie dlań zbawiennem, aby, gdy chodzi o sprawę Boga, według postanowień jego, wolę króla starali się poddawać kapłanom Chrystusa, a nie wyżej ją stawiać“ [12]).

Lecz jeżeli zawsze, wielebni Bracia! to najbardziej teraz wobec takich kościoła i świeckiego społeczeństwa utrapień, w obec sprzysężenia nieprzyjaciół przeciw religii katolickiej i tej Stolicy św., i wobec takiej błędów ilości, potrzeba nieuchronnie, abyśmy z ufnością przystąpili do tronu łaski, abyśmy dostąpili miłosierdzia i znaleźli łaskę w pomocy w porę. Dla tego chcieliśmy wskrzesić pobożność wszystkich wiernych, aby wraz z Nami i z Wami najłaskawszego Ojca światła i miłosierdzia, najgorętszemi i najpokorniejszemi modłami bez ustanku prosili i błagali, i wpełni wiary zawsze uciekali się do Pana naszego Jezusa Chrystusa, który nas odkupił Bogu krwią swoją i serce jego najsłodsze, najgorętszej ku nam miłości ofiarę, pokornie i nieustannie orędowali, aby więzami swojej miłości wszystkich ku sobie pociągnął i aby wszyscy ludzie najświętszą jego miłością rozgrzani, około serca jego chodzili godnie, podobając się Bogu i odnosząc owoce we wszelakim dobrym uczynku. Ponieważ jednak bez wątpienia milsze są Bogu modły ludzi, jeżeli przystępują doń z duchem wolnym od wszelkiej zmazy, przeto niebieskie skarby kościoła Naszemu rozrządzeniu powierzone, wiernym w Chrystusie z apostolską szczodrością otwieramy, aby ciż wierni do prawdziwej pobożności silnie zagrzani i przez Sakrament pokuty od zmaz grzechu oswobodzeni, ufniej modły swe do Boga wylewali i łaskę otrzymali.

Tą przeto Encykliką z władzy Naszej apostolskiej wszystkim i każdemu z osobna, obojej płci katolikom udzielamy zupełny odpust nakształt jubileuszu w ciągu jednego tylko miesiąca aż przez cały rok przyszły 1865 a nie dalej. Wy zaś wielebni Bracia i inni właściwi przełożeni kapłani postanowicie w ten sposób i w tej samej zresztą formie jaką od początku najwyższego Papiestwa nadaliśmy apostolskiem pismem naszem w formie *Breve* w d. 20 listopada 1846 r. do powszechnego Episkopatu przesłanem, którego początek: „Arcano Divinae providentiae consilio,“ i z wszelaką władzą, jaka powyższem pismem nadaną była przez Nas. Chcemy jednakże, aby wszystko było zachowane, co przepisanem jest w wspomnionem piśmie, i aby to zostało wyjętem, co za wyjęte uznaliśmy.

Nadajemy to bez względu na wszystkich działających przeciwnie, również wyłącznej i osobistej wzmianki oraz nagany godnych. Aby jednak wszelka wątpliwość i trudność usuniętą została, kazaliśmy egzemplarz pisma tego Wam przesłać.

„*Błagajmy wielebni Bracia z głębi serca i z całej duszy miłosierdzia bożego, gdyż sam dodał „mówiąc: miłosierdzia bowiem mego nie odwrócę „od nich. Prośmy a otrzymamy, a jeżeli otrzymanie zwlecze się i opóźni, iżeśmy go ciężko obrazili, „pukajmy, gdyż pukającemu będzie otwartem, jeżeli do drzwi pukać będą modły, westchnienia i łzy „nasze, w których nie folgować i wytrwać należy, „a jeżeli jednomyślna jest modlitwa .... niechaj „każdy prosi Boga nie za sobą tylko, lecz za wszystkich Braci, jak nas Bóg modlić się nauczył.*“ [13]) Aby tem łatwiej Bóg nasze, wasze i wszystkich wiernych modły i żądania wysłuchał, z całą ufnością wezwijmy Orędowniczki do niego niepokalanej i najświętszej Bogarodzicy Maryi Panny, która wszystkie odszczepieństwa znosi w całym świecie i wszystkich nas najukochańszą jest Matką „*cała słodka jest, pełna miłosierdzia, wszystkim się da ubłagać, dla wszystkich najłaskawszą się okazuje i nad potrzebami wszystkich najobszerniejszem lituje się uczuciem*“ [14]) i jako królowa stojąc po prawicy Jednorodzonego syna swego, Pana

---

[1]) Grzegórz XVI Encykl. *Mirari* 15 sierpnia 1832.
[2]) Taż Encyklika: *Mirari.*
[3]) S. Aug. list 105 w. 166.
[4]) S. Leon list 164 w. 133 §. 2.
[5]) List do kard. de la Rochefoucault. 10go marca 1791 roku.
[6]) Klemens XII „In eminenti“. Benedykt XIV „*Providus Romanorum*„ Pius VII „*Ecclesiam*“ Leon XII „Quo graviora“.
[7]) S. Ignacy M. do Filadelf 3.
[8]) Psalm 143.
[9]) S. Celest. list 22 do Synod. Efez do Konst. str. 1200.
[10]) S. Innocent I list 29 do bisk. konc. kartag. u Konst. str. 891.
[11]) S. Leon. list 156 w. 125.
[12]) Pius VII Encykl. „Diu satis“ 15 marca 1800.
[13]) Św. Cypryan list 11.
[14]) Św. Bernard kazanie o dwunastu prerogatyw. N. M. P. ze słów Apokalipsy.

---

skarbem prawdziwym: przez niego utrzymuje ona równowagę między swemi wielbicielami; — służy on jej za parawan... Ale tego pani nie zrozumiesz, Nastazyo Aleksandrowno, i na co pani zresztą o tem wiedzieć?... Jednem słowem, hrabina na maskaradzie rozpoczęła kampanią przeciw Leoninowi — a on, mimo moich ostrzeżeń, wierzył jej, zakochał się w niej szalenie, na krok jej nieodstępował, chociaż cały świat wiedział, że ona kocha się w księciu Czudinie, — jeżeli tylko ona kogo bądź kochać może. Bez majątku, bez stosunków, wnuk pani rzucił się w wielki świat, cisnął się do wszystkich przedpokojów, kłaniał się wszystkim tłustym paniom, zaniedbywał służbę, narobił masę długów, żył w ciągłej gorączce, aż nareszcie po dwóch latach takich męczarń, ma się dziś strzelać z najlepszym swoim przyjacielem, bo ten wraz z hrabiną śmiał się z jego prostoduszności.

— Misza! — zawołała staruszka.

— Nie bój się pani, nie będzie się strzelał. Hrabina przelękła się sama tego co zrobiła; a ponieważ między wielbicielami jej są ludzie wszelkiego stanu i wieku, napisała więc o tem do jenerała.... Pojedynek jest prawnie zabroniony, nie ma co mówić. Wnuk pani z mocy rozkazu musi daleko ztąd jechać.

Safijew zwrócił się ku Leoninowi.

— Powiedziałem ci serdeńko, że źle z tobą będzie.... No, teraz nie ma już co robić; jedź, a interesa swoje zostaw mnie. Będę chciał je uporządkować. Masz dużo długów; mogę ci pieniędzy pożyczyć — rozumie się za poręczeniem babki.

Leonin rzucił się ku Safijewowi, chcąc go do serca przycisnąć. Safijew powstrzymał go z krwią zimną:

— Ośm procent, serdeńko! Co się tyczy twego wesela, to żałuję bardzo, że nie przyjdzie do skutku. Twoja Nadinka, jak mi się zdaje, jest złota dziewczyna. Później będzie taka, jak wszystkie.... dziś jeszcze nie.

— Ja ją kocham! — zawołał Leonin z rozpaczą — ja czuję, że ją wiecznie kochać będę!

— No, serdeńko, żal mi cię, ale z tego już nic nie będzie. Ona ciebie kochać nie będzie, bo cię nie zna, tylko Szetinowa, ku któremu czuje pociąg. Zresztą Szetinow jest książę, bogaty, przystojny, człowiek wielkiego świata i zakochany — a ty? cóż ty jesteś?... Jedź w imie Boże! Tutaj już nikomu i na nic nie jesteś potrzebny. Jedź na Kaukaz — a ja tymczasem pojadę pod cmentarz wołkowyski, gdzie przeciwnicy nasi zapewne wściekają się na mrozie.

— Słuchaj — rzekł Leonin — powiedz Szetinowowi, że cofam moje wyzwanie, że go przepraszam, że się strzelać z nim nie będę.... powiedz mu co chcesz. Powiedz, że mu życzę, aby był szczęśliwy z tą, którą ja wiecznie kochać będę. A teraz bądź zdrów Safijew. Dziękuję ci za twoję szorstką przyjaźń — lepsza ona od schlebiającej zawiści wielkiego świata. Nie wrócę nigdy do Petersburga; cobym ja tu robił? Jeśli zobaczysz Nadinkę, powiedz jej, że zdala od niej żyje człowiek, każdej chwili gotów umrzeć dla niej... Albo nie... nie — nic jej nie mów. Bywaj zdrów Safijew! Tamci czekają na ciebie... Bywaj zdrów!

Safijew w milczeniu ścisnął Leonina za rękę i wskoczył do pojazdu.

Dzień był już biały. Leonin stał długo przed babką — oboje mieli oczy w dół spuszczone, oboje milczeli.... Naraz staruszka i młodzieniec jednocześnie padli sobie wzajemnie w objęcia....

XV.

Wieczór tego samego dnia w wielkim tearze tańczyła Taglioni. Dawano nowy balet — w Petersburgu ważne to zdarzenie. Loże i parkiet były pełne. Wszędzie kapelusze z piórami, obnażone szyje, błyszczące lorynety, rozmowy, powitania, ukłony z lóż na parkiet i z parkietu do lóż. Było coś jakby świątalnego w teatralnem powietrzu: wszyscy stali, goście teatralni byli w białych krawatach, niezmiernie zajęci czemś i ruchami. Lożmajstrowie ogromnie byli zatrudnieni, a ostatnie próżne loże zapełniły się po pierwszym akcie rosyjskiej opery, na której byli tylko ze wsi przybyli parafianie i dzieci z guwernerami.

W jednej z lóż pierwszego rzędu, w brylantach na głowie, siedziała świeżo zamężna pani Kriwuchin, która jeszcze niedawno temu pod imieniem panny Armidin zachwycała Kołomnę. Obok niej mieścił się skromnie naczelnik biura, z orderem ś. Anny na szyi, — a między niemi, dumny z żółtych rękawiczek siedział znany nam już mały elegancik, dowcipkujący jak mógł najgłośniej, aby zwrócić na siebie uwagę — uszczęśliwiony, że mógł się pokazać w loży pierwszego rzędu, obok kobiety strojnej w brylanty.

W jednym rzędzie z panią Kriwuchin siedziała w swej loży hrabina, piękna jak zawsze, jak zawsze tchnąca nieopisaną wonią elegancyi i niewieściego powabu. Z czarującym uśmiechem zwróciła się ku obwieszonemu orderami grubemu jenerałowi stojącemu w parkiecie — a uradowany jenerał ukłonił jej się z rycerskiem uszanowaniem i znaczącym odpowiedział uśmiechem. W loży hrabiny zmieniali się co chwila młodzi ludzie, w mundurach i żółtych rękawiczkzch, rozmawiali o różnych rzeczach, pytali się, dla czego siostry hrabiny niemasz w teatrze — a między sobą szeptali, że jak wieść niesie, zaręczoną już została z Szetinowem. Hrabina zbywała pytania półodpowiedziami, poprawiła rękawków, i z lorynetą przy oczach, zaczęła odbywać przegląd toalet swych przyjaciołek-rywalek. O Leoninie ani słowa, ani sylaby — czy żyje, czy umarł, gdzie się podział, dla czego — nikt się o to nie spytał. Leonin był zanadto małoznaczącą figurą, aby uwagę wielkiego świata zwrócić mógł na siebie. O pojedynku nikt nic nie wiedział i nie wspomniał. Hrabina zdawała się wesołą i swobodną jak zawsze. Ale doświadczony spostrzegacz byłby łatwo poznał z mimowolnego ściągnienia jej brwi, że ją coś bez ustanku niepokoiło. I rzeczywiście w parkiecie, w szóstym rzędzie krzeseł, stał Safiew z wiecznym swoim uśmiechem, i bez odpoczynku prześladował hrabinę swoim przeszywającym, przenikliwym wzrokiem. Hrabina czuła się pod magnetyczną władzą tego wzroku, w którym czytała wzgardę, wyrzuty i nienasyconą zemstę. Hrabia schował się poza turban swoj żony, miejsce obok niej zostawiając jakiemuś wysokiemu dygnitarzowi.

Nareszcie zagrała muzyka, balet się rozpoczął. Wszyscy umilkli i wytężyli uwagę ku scenie. Nagle lekka jak ptaszek, z tamburynem w ręku, z bocznej kulisy pojawiła się Taglioni i w trzech skokach obiegła scenę. Grzmot oklasków zatrząsł sklepieniem teatru — zaiskrzyły się oczy, zakłębowały uczucia...

O tym samym czasie, drogą do Moskwy, poza Iszorą, wlokła się biedna kibitka przy smutnym odgłosie pocztowego dzwonka. Na koźle siedział służący ze spuszczoną głową — w kibitce leżał oficer.

Noc była ciemna. Wiatr wył okropnie i hulając po równinie miótł śniegiem w oczy podróżnemu. Konie zaledwie się wlokły. Ponuro było w naturze — ponuro w sercu oficera.

Leżąc myślał on, jak dla niczego, młodość swoję żywcem pogrzebał; myślał, że już nie dla niego ta, która mu od urodzenia była przeznaczona, i dla której on się urodził... Im bardziej się oddalał, tem bardziej opanowywała go myśl o Nadince. Uczucie, które się w nim dla niej budziło, nie było podobne ani do miłości ku hrabinie, ani do stosunku z panną Armidin — było to uczucie spokoju, połączone z głębokim bólem, ze świadomością niepowrotnej straty — a jednak była w nim pewna choć dręcząca rozkosz. Tak musi dziać się ze ślepym, który czuje, że powietrze jest czyste i wonne, ale błękitu, ale wspaniałej piękności nieba, tylko domyślać się może. Jako bolesny wyrzut, obraz Nadinki coraz mocniej wpijał się w myśl Leonina. Dusza jego przykuta była do Petersburga.

A w Petersburgu, w jego mieszkaniu, całą noc gorzała świeca przed świętemi obrazami. Drżący blask, odbity od ram głównych, mdławo oświecał postać chudej staruszki, która klęcząc z pochyloną głową gorąco się modliła. To składała ręce nabożnie, to schylała się aż do ziemi szepcąc serdeczne modlitwy — a łzy wielkie, jasne łzy cisnęły się ciągle do słabych jej oczu, i jedna za drugą spływały po głębokich zmarszczkach jej twarzy.

(Z rosyjskiego, pr. *Sołłohuba*).

naszego Jezusa Chrystusa w szacie złocistej bramowanej rozmaitością, nie ma nic, coby od niego wyprosić nie mogła. Prośmy także o wstawienie się św. Piotra, księcia Apostołów i współapostoła jego Pawła i wszystkich świętych niebieskich, którzy stawszy się już przyjaciołmi Boga doszli do Królestwa niebieskiego i uwieńczeni posiadają palmę i o nieśmiertelność swą bezpieczni, troskliwi są o zbawienie nasze.

W końcu błagając Boga dla was o wszystkich niebieskich darów obfitość, jako szczególnej ku Wam miłości naszej dowód, błogosławieństwo apostolskie z głębi serca pochodzące Wam samym wielebni Bracia i wszystkim duchownym i świeckim wiernym, Waszej pieczy powierzonym najmiłościwiej udzielamy.

Dan w Rzymie u św. Piotra d. 8 grudnia roku 1864, dziesiątego od dogmatycznej definicyi niepokalanego poczęcia Bogarodzicy Maryi Panny.

Papiestwa naszego roku 19go.

Pius IX P.

KORESPONDENCYA CZASU.

Berlin 28 grudnia.

♁ Nie małą radość na święta Bożego Narodzenia sprawił sąd stanu licznym rodzinom polskim, wypuszczając na wolność najbliższych ich krewnych, trzymanych przez blisko dwa lata w więzieniu. Z wyjątkiem dwóch, uważanych za cudzoziemców, wszyscy znajdują się na wolnej stopie, nawet i ci, którzy skazani zostali na jeden do dwóch lat zamknięcia. Możecie sobie wystawić, że to ludzkie postąpienie sądu zrobiło jak najlepsze wrażenie. Dla sumienia publicznego jest to nie małe zadowolenie widzieć w sądownictwie swojem stróża praw, który, wyższy nad zapatrywanie się i namiętności stronnicze, umie z wymiarem sprawiedliwości łączyć w potrzebie i względy ludzkości. Wyroków sądu nie należy mierzyć skazaniem na śmierć jedenastu oskarżonych, którzy się na termin nie stawili. Wina ich nie jest zapewne większa od winy tych, którzy skazani zostali na jeden do dwóch lat zamknięcia. Przyczyną wysokości kary jest jedynie niestawienie się ich przed sądem na termin oznaczony, i niewytłómaczenie się z powodów tej nieobecności. Ci, którzy się na wezwanie sądu stawili lub nieobecność swoją usprawiedliwili, ulegli temu samemu postępowaniu co reszta oskarżonych. Kilku z ostatnich będzie sądzonych w miesiącu marcu. Przed tymże sądem stawią się zapewne i ci, którzy tą razą zostali zaocznie na śmierć skazani. Kara ta nie powinna im przynajmniej być do stawienia się przeszkodą.

Stan polityki zewnętrznej nie zmienił się podczas świąt. Dzienniki, które dziś wyszły, powtarzają, w braku nowych, stare wiadomości. Sprawa Księstw nadelbiańskich nie rusza się z miejsca; mylę się, rusza się, ale na wstecz, bo środki wskazywane do jej rozwiązania, czy to przez Prusy czy przez Austryą, nie przyspieszają lecz opóźniają takowe. Austrya pruskich, Prusy austryackich propozycyj nie przyjmują. Projekta zaś same, mianowicie pruskie, pociągają za sobą tak drobiazgowe i długie postępowanie, że i Bundestag nie powstydziłby się za nie. Najprzód mają być słuchani tutejsi syndykowie koronni i członkowie austryackiej kancelaryi państwa. Opinia jednych i drugich ma być następnie jako praca przygotowawcza przedłożona komisyi wspólnej, złożonej z prawników pruskich i austryackich, do której mają być także przypuszczeni pełnomocnicy pretendentów do sukcesyi w Księstwach. Opinia tej wspólnej komisyi nie będzie jednak stanowczą, lecz ma służyć za podstawę do ostatecznego porozumienia się obu gabinetów, na którem się oprze trwałe uregulowanie sprawy Księstw, tak zewnętrzne jako i wewnętrzne.

Dawno powiedziano, że Niemcy tak gruntownie każdą kwestyą badają, że w końcu nie widzą prawdy leżącej na samym wierzchu. P. Bismark nie liczy się z pewnością do tego rodzaju ludzi. On sam, zaledwie przyszedł do władzy, wyłączył się z tej liczby, i uważał to nawet za narodową wadę Prus, że ze zbytku oświaty, a częstokroć i zarozumienia, wszyscy przywykli o wszystkiem rozumować i mieć się za nieomylnych. Że p. Bismark, mimo takiego zdania, oddał sprawę Księstw pod rozbiór tak gruntownego badania, pochodzi to nie z przekonania o potrzebie takowego rozbioru, lecz o potrzebie zajęcia opinii publicznej tą czczą dyskusyą, w chwili przygotowującego się rozwiązania sprawy na drodze innych realniejszych układów i środków. Bo to pewna, że w tej chwili nie chodzi już o zbadanie większych lub mniejszych praw sukcesyjnych jednego, drugiego i trzeciego pretendenta, którym są Prusy, lecz o oznaczenie przyszłego stosunku Księstw do Prus, i o wymiarkowanie, z którym z pretendentów, gdyby się bezpośredniej aneksyi przeprowadzić nie powiodło, byłoby korzystniej traktować. Układy z Austryą inne też niezawodnie rzeczy traktują jak te, które są przedmiotem rozpraw dziennikarskich. Nie ograniczają się też prawdopodobnie do Austryi, lecz są prowadzone zarazem i w Paryżu i w Petersburgu. Z Paryża wypłynęła zapewne myśl odwołania się i do życzeń ludności Księstw, a w każdym razie, jeżli tutaj dano jej początek, stało się to dla ujęcia sobie Francyi.

Ściąga na siebie uwagę powszechną w tej właśnie chwili adres wystósowany do Cesarza austryackiego i króla Pruskiego przez większych właścicieli ziemskich szlezwicko-holsztyńskich, na których czele stoi znany bar. Scheel-Plessen. Adres przesłany został na ręce ministrów p. Bismarka i hr. Mensdorffa, z prośbą, aby go monarchom swoim doręczyli, i osnowę jego przemożnym wpływem swoim poparli. Adres ten kładzie główny przycisk, nie na prawo sukcesyi w linii męzkiej, lecz na nierozdzielność Księstw Szlezwiku i Holsztynu, która w ostatecznem ich ukonstytuowaniu powinna być stanowczym względem. Kwestya sukcesyi uważa się za niewyjaśnioną dotąd należycie, i dotkniętym jest i ten przypadek, że żaden z obecnych pretendentów, przy bliższem rozpoznaniu kwestyi, mógłby nie mieć przyznanych sobie praw do całego terytoryum. Wiadomo, że przypadek ten podniosła już tak pruska jak austryacka prasa półurzędowa, uważając go za bardzo prawdopodobny rezultat przyszłych badań. Pretensye zaś do pewnych części kraju nie mogą, jak mówi adres, stanowić prawa do całości, i musiałyby ustąpić przed samym względem na dobro kraju. W takim przypadku najlepszem rozwiązaniem sprawy byłoby jak najściślejsze połączenie się z monarchią pruską, wszakże z gwarancyą wszelkiej możliwej wewnętrznej autonomii Księstw.

Cóż potrzeba więcej? Charakter adresu jest jak najwyraźniej sukcesyjny, chociaż kwestya oddania kraju pod rząd osobnej dynastyi nie jest całkowicie odrzucona. Tak też rzeczywiście kwestya obecnie stoi. Krok Scheel-Plessena i spółki jest taką samą demonstracyą, jako niedawno temu zrobioną została na rzecz Prus w Lauenburgu. Poczekajmy chwilkę. Rzecz nie zatrzyma się na tym punkcie. Ostatecznie i ludność Księstw ją poprze, bo cóż ją lepszego czeka od aneksyi z Prusami?

Rzym 24 grudnia.

Baron Meyendorff powrócił nareszcie z Florencyi, gdzie bawił przez cały tydzień przy Carewiczu. Wszystkie jego zabiegi, ażeby przywrócić zgodę między Rosyą a Stolicą świętą, spełzły na niczem: Carewicz nie mógł się odważyć na przyjazd do Rzymu; prośby i zapewnienia p. Meyendorffa nie były w stanie go nakłonić. Zamiast tedy narażać się jak jego dziad na usłyszenie z ust Piusa IX potwierdzenia jego szlachetnej zapowiedzi, iż „będzie mu mówił ciągle“ o Polsce, postanowił ominąć Rzym i udać się na resztę zimy do Neapolu. P. Meyendorff wrócił do Rzymu mocno rozczarowany, a większe jeszcze rozczarowanie okazuje stronnictwo rusofilów i jego przywódzcy, którzy się spodziewali orderów, tabakierek, pierścionków brylantowych i nieoprawnych klejnotów, które, jak powiadają, wdowa po Mikołaju podczas pobytu swego tutaj rozdawała pewnym dostojnym osobom niby jako próbkę syberyjskich kopalń.

Nowa Encyklika Ojca świętego do wszystkich biskupów świata, którą wam onegdaj posłałem w oryginale i *Syllabus*, spis błędów składający się z dziesięciu paragrafów i ośmiudziesięciu zdań, który wam wkrótce przeszlę w oryginale, stanowią dzisiaj największy tu wypadek i są uważane w urzędowych sferach jako odpowiedź Stolicy świętej na konwencyą 15go września. Sam Ojciec święty odpowiedział ogólnikowo wprawdzie, ale *ex cathedra*, na wszystkie czynione sobie propozycye odpowiedział stwierdzając stanowczo wszystko, co dotąd uczynił, potępiając uroczyście wszelki uszczerbek, wszelkie ścieśnienie świeckiej władzy w jej dawnych granicach i formach, owszem wszelkie zdanie naceehowane duchem czasu. W dziewiątym paragrafie uznane są za kacerskie zdania tchnące najmniejszą tranzakcyą z Włochami; w dziesiątym powiedziano jasno, że się kościół nie może zgodzić z liberalizmem, z wyobrażeniami nowoczesnemi, ze wszystkiem, co jest podstawą nowożytnych społeczeństw. Pan Veuillot i jego stronnicy radują się niewymownie ze zwycięstwa odniesionego nad hr. Montalembertem, nad X. Dupanloup, nad pierwszym kongresem Mechlińskim, nad wszystkiemi, co twierdzili i utrzymywali i wierzyli, że liberalizm w duchu nowożytnym pojęty, że swobody, jakie w krajach innowierczych deputowani katoliccy na korzyść katolicyzmu obracają, nie są przeciwne duchowi kościoła, że *in dubiis libertas*. *Syllabus* jest wypowiedzeniem otwartej wojny nowoczesnym wyobrażeniom, rękawicą rzuconą obecnemu wiekowi, liberalizmowi, odparciem wszelkiej tranzakcyi na polu religijnem, społecznem, politycznem, w rzeczach nawet gdzie zgodę za możebną uważano. Nigdy jeszcze w tym wieku, owszem od wielu wieków, Rzym sam tak jasno, tak stanowczo, tak nieugięcie nie orzekł. Dawniej były rozliczne odcienia między katolikami: dziś wszystkie inne znikają jako niegodziwe i potępiane i zostaje tylko odcień, którego dziennik *l'Univers* we Francyi był najwierniejszym niegdyś wyrazem, którego zakon jezuitów jest przedstawicielem. Kreśląc te słowa winienem uprzedzić czytelnika, że nie wypowiadam własnej myśli, własnego uczucia, że nie biorę pod rozbiór postanowień Stolicy św., lecz opowiadam tylko to, co się stało, co wszyscy w Rzymie powtarzają jednogłośnie. Wszystkie usiłowania biskupa Orleańskiego, by wyrok tak stanowczy, tak nieodwołalny, tak straszny nawet dla części katolików, wstrzymać, zawiesić, okazały się bezowocnemi, a zabiegi hr. Sartiges, w którego instrukcyach znajdował się ten punkt między najgłówniejszemi, ażeby bądź co bądź ogłoszeniu gotującego się od dwóch lat *Syllabusa* przeszkodzić, nie powiodły się ani trochę. Kiedy ambasador badał świeżo kardynała Antonellego, ażali Stolica św. odpowie na ostatnie komunikacye gabinetu tuileryjskiego, sekretarz stanu odrzekł: „Już odpowiedziała. Odpowiedź może jest już nawet wydrukowana i rozesłana.“ — „Jak to! — zawołał zdumiony p. Sartiges — i mnie przedstawiciela Francyi Wasza Eminencya nie uprzedziłeś o tak ważnym akcie? — „Czyście nas panie hrabio uprzedzili o konwencyi?“ — odparł łagodnie kardynał, i uśmiechając się podał ambasadorowi Encyklikę i jej dodatki: — „Niech się zresztą Wasza Excellencya nie lęka, odpowiedź nasza rozesłana tylko biskupom nie gabinetom, a gdy dziś na te przychodzi kolej, poczynam, ma się rozumieć od Waszej Excellencyi“ — Hr. Sartiges wziął do ręki podane mu akta i zbladł na widok *Syllabusa*.

Przybył tutaj p. Desprez poddyrektor w ministeryum spraw zagranicznych w Paryżu. Ma on ważną missyą, a przybycie tak znakomitej osoby, wielkie wrażenie w Rzymie sprawiło. Stanął on w ambasadzie francuskiej.

Wiedeń 29 grudnia. *Wiener Ztg* ogłasza dziś zawarte w Dzienniku ustaw państwa dwie ustawy; jednę z 28 grudnia br. tyczącą się dalszego trwania podwyższenia podatków, opłat stęplowych i innych, na czas stycznia, lutego i marca 1865 r., obowiązującą całe państwo, drugą zaś tejże samej daty tyczącą się podwyższenia zwrotu cła i opłaty od konsumcyi przy wywozie cukru, obowiązującą kraje koronne należące do ogólnego celnego obrębu.

Pierwsza ustawa brzmi jak następuje:

„Za przyzwoleniem obu Izb Mojej Rady państwa widzę się spowodowanym ogłosić co następuje:

Art. I. Podwyższenie na mocy ces. rozporządzenia z 13go maja 1859 Nr. 88 Dz. u. p. istniejącego nadzwyczajnego dodatku: a) od podatku gruntowego; b) od podatku domowego; c) od podatku klasowo-domowego; d) od zarobkowego; e) od *Contributo arti e commercio* w lombardzko-weneckiem królestwie; f) od podatku dochodowego; tudzież g) podwyższenie podatku dochodowego od procentów od obligacyj rządowych, funduszowych i stanowych z 5 na 7 proc. — jakie (podwyższenie) ustanowione zostało ustawą finansową z 29go lutego 1864, Nr. 14ty Dz. u. p. na czas okresu administracyjnego 1864, zatrzymuje się jako obowiązujące na czas stycznia, lutego i marca 1865.

Art. II. Zmiany zaprowadzone ustawami z 13go grudnia 1862 Nr. 89ty Dz. u. p. i z 29go lutego 1864 Nr. 20ty Dz. u. p. w ustawach z 9go lutego i 2go sierpnia 1850 pod względem opłat stemplowych i bezpośrednich obowiązują i na czas miesięcy stycznia, lutego i marca 1865.

Art. III. Podwyższenie podatku konsumcyjnego od cukru z krajowych płodów pozostać ma w tym samym wymiarze, jaki zaprowadzono ustawą z 29go października 1862, Nr. 75ty Dz. u. p. i w ciągu miesięcy stycznia, lutego i marca 1865.

Art. IV. Minister skarbu ma polecenie wykonania tej ustawy.

Wiedeń 28go grudnia 1864.

Franciszek Józef w. r.

Arcyks. *Rajner* w. r.

Plener w. r.

Z rozkazu cesarskiego:

Baron *Ransonnet* w. r.

Druga z wyż wspomnionych ustaw tak opiewa:

Za przyzwoleniem obu Izb Mojej Rady państwa rozporządzam:

Art. I. Przyznany na mocy cesarskiego postanowienia z 6 stycznia 1860 r. (Nr. 14-ty Dz. u. p. str. 34-ta) zwrot opłaty cłowej i konsumcyjnej od cukru wywiezionego za linią celną podwyższa się z wliczeniem ówczesnego nadzwyczajnego dodatku od cukru surowego z 4 złr. 55 kr. na 5 złr. 30 kr. a od cukru rafinowanego z 5 złr. 59 kr. na 6 złr. 51 kr. od każdego cetnara cłowego *netto*.

Art. II. Pozwolone niniejszą ustawą podwyższenie zwrotu opłaty cłowej i konsumcyjnej od wywiezionego cukru rozpocząć się ma z dniem obwieszczenia niniejszej ustawy, a na wszelki wypadek ustać z dniem 31-ym grudnia 1865 roku w ten sposób, że ów podwyższony zwrot opłacać należy tylko za ten cukier, ktory po dzień rzeczony faktycznie przewieziony został przez linią celną.

Art. III. Wykonanie tejże ustawy poleconem zostało ministrowi skarbu.

Wiedeń 28go grudnia 1864 r.

Franciszek Józef w. r.

Arcyks. *Rajner* w. r. *Plener* w. r.

Z rozkazu cesarskiego:

Baron *Ransonnet* w. r.

— Wszystkie dzienniki dzisiejsze zapisują skwapliwie, iż N. Pan odmówił przyjęcia adresu wystósowanego do siebie tudzież do króla pruskiego przez część wielkich posiadaczy ziemskich w Szlezwiku i Holsztynie. Adres ten podany przez nas w wczorajszym numerze pod rubryką „Niemcy“, wskazywał połączenie księstw nadelbiańskich z jednem z wielkich mocarstw niemieckich a mianowicie z Prusami za konieczne do ustalenia pomyślności Księstw. W Berlinie, jak się spodziewać należało, sprawiła owa demonstracya, wywołana przez p. Scheel-Plessena, wielkie zadowolenie w kołach urzędowych; tem większy dla dzienników powód do radości z odrzucenia jej w Wiedniu.

— Telegram z Pesztu do dawnej *Presse*, na który dziennik ów szczególną zwraca uwagę czytelników, podaje główne zarysy reformy sądownictwa w Węgrzech według nowego projektu ułożonego przez kancelaryę nadworną. Najważniejsze ustępy projektu brzmią jak następuje:

1) Wszystkie sądy samodzielne pierwszej instancyi zostają zniesione, a w ich miejsce wstępują sądy królewskie.

2) W miejsce sędziów obieralnych w komitatach, miastach i osadach miejskich wstępują do sądów komitatowych, tworzących pierwszą instancyę, sędziowie przez rząd mianowani.

3) Nie w każdym komitacie znajduje się sąd komitatowy: dwa mniejsze komitaty podlegają jednemu sądowi.

4) Z drugich instancyj zniesioną zostaje tabula dystryktualna, a tabula królewska podzieloną zostaje na sześć sekcyj pomieszczonych w różnych okolicach kraju. Przy rozdziale tabuli królewskiej należy mieć wzgląd na różność narodowości.

5) Trzecią instancyą pozostaje tabula semptemwiralna przebywająca w Peszcie.

Te są główne zarysy nowej organizacyi sądownictwa węgierskiego według telegramu *Pressy*. Zasługuje on na zupełną wiarę: dziennik wiedeński *die Debatte*, spraw węgierskich zawsze dobrze świadom, nadmieniał niedawno o projekcie reorganizacyjnym, który w niczem nie różni się od niniejszego. Zaprowadzenie reformy, w kierunku owym projektem wskazanym, byłoby faktem nader ważnym a charakterystycznym. Przedewszystkiem musiałoby nastąpić drogą oktrojowania, bo żaden sejm węgierski nie zgodziłby się na taką reformę. Projekt przypomina zupełnie organizacyę węgierskiego sądownictwa zaprowadzoną za czasów Bacha, to jest przed dyplomem październikowym, do której nie słychać aby Węgrzy wzdychali. Wymownym tłómaczem dążności reformy jest ustęp czwarty, który przy rozdziale tabuli królewskiej każe mieć na oku różność narodowości. „Nic nowego pod słońcem“ powiemy z rabbi Ben Akibą.

— *Gen. Corr.* dowiaduje się, iż ustanowienie osobnej metropolii rumuńskiej, tudzież powołanie serbskiego kongresu i synodu otrzymało już sankcyą Najwyższą.

Kronika miejscowa i zagraniczna.

Kraków 30 grudnia. Niniejszy numer *Czasu* jest ostatnim tego kwartału i roku.

— W Warszawie umarł 27 grudnia znany lekarz tameczny Dr Jan Bącewicz, członek Rady lekarskiej i radca Stanu, a 26 t. m. Dr Jan Goltz licząc lat 84.

— Dnia 29 grudnia miał się odbyć w Paryżu ślub Aleksandra Dumasa syna z rosyanką p. Naryszkinową, wdową.

— Między naturalistami w Wiedniu panuje wielkie wzburzenie, a to z następującego powodu: Fm. br. Marenzzi wydał w ostatnich czasach dwa dzieła, z których jedno nosi tytuł: „dwanaście ksiąg o geologii“, a drugie „motyka“ i w nich autor stawia zasadę, iż tworzenie się ziemi jest tajemnicą bożą, której człowiekowi zbadać odmówiono. Z wielką żarliwością zbija autor obecne podwaliny geologii, a nawet całej tej umiejętności wypowiada wojnę. Naukowe stowarzyszenia wiedeńskie, którym autor przesłał egzemplarze dzieł powyższych z żądaniem zaopiniowania, nieprzychyliły się wcale do konkluzyj autora, lecz owszem potępiły takowe ze stanowiska umiejętności. W tym duchu wystósował i zakład geologiczny wiedeński odpowiedź swą autorowi. Otóż jenerał, którego rezultat takowy wcale nie zadowolił, przedstawił rzecz całą namiestnictwu dolnej Austryi, które oba dzieła powtórnie odesłało do zakładów naukowych, nadmieniając w dołączonem urzędowem piśmie, „iż nauki br. Marenziego zdołają rozjaśnić dotychczasowe błędne poglądy geologii i uchylić nadużycia, które z ich pomocą popełniano.“ Pomimo, iż namiestnictwo tak stanowczy wydało wyrok o obecnym stanie geologii, nie spodziewają się jednak w Wiedniu, aby opinia geologicznych powag namiestnictwa wpłynęła na zmianę opinii korporacyj naukowych o dziełach br. Marenziego.

— Dnia 29go grudnia podniosła się temperatura powietrza do $+0^{0},3$, a najniżej była — $2^{0},8$, wysokość barometru dosięgła o godzinie 2ej po południu 334''',09, o 10tej wieczór 334''',20, o 6tej rano 30go 333'''15, przez cały dzień niebo zachmurzone, wiatr słaby zachodni zbaczający ku południu; rano 30go pogoda, o godzinie 6tej stan termometru — $7^{0},2$ Reaumura.

— W sobotę dnia 31go grudnia, S. Sylwestra papieża wyznawcy.

TREŚĆ OBWIESZCZEŃ URZĘDOWYCH

w *Krakauer Ztg* i *Gaz. Lwowskiéj.*

Zawiadomienia: Sąd kraj. we Lwowie o upadłości masy Juliusza Hochfelda, kuratorem masy, adw. Rechen, zast. adw. Natkis, termin zgłoszenia się wierzycieli do 28 lutego 1865, wybór zarządcy masy d. 2 marca 1865. — Sąd kraj. we Lwowie nieobecną Anielę Niżyńską o zapł. złr. 120, kur. adw. Blumenfeld, zast. adw. Smiałowski. — Sąd kraj. we Lwowie niewiadomych spadkobierców Ludwiki z Matczyńskich Miączyńskiej względem podziału tabularnego dóbr Chotylubie, termin 27 stycznia 1865, kurator adw. Pfeiffer, zast. adw. Gregorowicz.

Licytacye: W d. 26 stycznia 1865 w sądzie pow. w Kołomyi sprzedaż przymusowa $^{6}/_{7}$ realności Nr 244 i 245 pod ułatwiającemi warunkami. — W d. 16 stycznia 1865 w urzędzie obw. w Brzeżanach wypuszczenie przez oferty robót przy naprawie burstyńskiego gościńca, cena fiskalna złr. 2,942 c. 20, wadium 10%. — W d. 26 stycznia, 23 lutego i 23 marca 1865 w Sądzie obw. w Nowym Sączu sprzedaż przymusowa dóbr Bystry, cena szacunkowa złr. 19,427 cent. 90, wadium 10% kurat. adw. Micewski, zast. adw. Zieliński.

Gospodarstwo, przemysł i handel.

Kraków 30 grudnia. Wczoraj mało zboża zwieziono na granicę z Królestwa Polskiego. Małe ilości jakie zastano, sprzedane zostały po cenach zeszło targowych lub nieco wyżej: pszenicę płacono 24, 25 do 26 złp.; żyto 16, 17 do $17\frac{1}{2}$ złp.; jęczmień chłopski po 13, 14; z pól dworskich 16 do 17 złp. Groch po 26, 27, 28 złp. W ogóle sprzedaż była słaba i bez znaczenia. Na targu dzisiejszym w Krakowie prawie nie było sprzedaży. Wprawdzie poszukiwano zboża na wywóz, ale ceny tutejsze nieodpowiadały żądaniom. Trochę tylko pszenicy sprzedano na wywóz po 29 do $29\frac{1}{3}$ złp. Na miejscową potrzebę targ słabo się trzymał; i tak pszenica jak żyto nie mogły dobić do cen zeszłotargowych zprzed świąt.

Kolbuszowa 28 grudnia. Ceny targowe w wal. austr.

Pszenica (za mierzycę) 3·00, żyto 1·90, jęczmień 1·75, owies 1·00, groch 3·00, bób —, proso —, tatarka —, kukurydza —, ziemniaki 1·00, drzewo twarde (za siągę) 6·50, miękkie 5·00, siano (za cetnar —, słoma —, konicz na paszę —.

Oświecim 23go grudnia. Ceny targowe w wal. austr.

Pszenica (za mierzycę) 3·75, żyto 2·50, jęczmień 1·95, owies 1·40, groch 4·50, bób —, proso —, tatarka —, kukurydza —, ziemniaki 0·90, drzewo twarde (za siągę) 7·00, miękkie 5·10, siano (za cetnar) 1·80, słoma 0·90, konicz na paszę 2·00.

Wiedeń 28 grudnia. *Spirytus.* Tegoroczna pora na handel spirytusu ubiega z końcem roku do połowy; a od początku września b. r. stracił ten artykuł na wartości około 10 c., i nie widać dostatecznej przyczyny do tak wielkiego spadku ceny. Nie można bowiem utrzymywać, aby w którejkolwiek prowincyi Cesarstwa produkcya była wielką; owszem prawie wszędzie późno rozpoczęto, a niektóre gorzelnie zbyt prędko znów przymuszonemi zostały do zredukowania produkcyi, byle tylko mniejsze ponieść straty; w niektórych okolicach okazał się także dotkliwy brak wody, co albo utrudniło produkcyą albo ją droższą uczyniło. Jeżeli zatem tu na miejscu cena spirytusu wynosi $42-42\frac{1}{2}$ c., to, ażeby ten towar z Czech Morawii i Szląska z jak najmniejszym sprowadzać zyskiem, trzebaby go tam kupować po 35—36 c. co jest, było i będzie niemożliwem. Fabryki drożdży sztucznych miejscowe zyskują bowiem, i wielką mają przewagą nad innemi w kraju fabrykami, iż mogą wyrabiać drożdże prasowane bez płacenia za to podatku. W ogóle handel ten wlecze się bardzo ciężko, a różnice cen w ostatnich czasach wynosiły najwięcej $\frac{1}{4}$ c. na stopniu. Notują za towar z ręki $42\frac{1}{4}-42\frac{1}{2}$ a na dostawę $45-45\frac{1}{2}$ na stopniu.

Przegląd Polityczny.

Depesze telegraficzne.

Wiedeń 29 grudnia wieczór. (*Schl. Ztg*) Zapowiedziane jest niebawem wyszczególnienie żądań pruskich. Austrya sprzeciwiać się będzie wnioskowi Prus, aby domagać się wspólnie zniesienia konstytucyi szlezwicko-holsztyńskiej z r. 1848 jako demokratycznej.

Berlin 29 grudnia wieczór. Pomimo groźnego artykułu (wczorajszego) *Provinzial-Correspondenz* i wielu pogłosek, Rada miejska nie została dziś rozwiązaną. Wieść krąży, że postanowionem było jej rozwiązanie, lecz je potem cofnięto. W końcu posiedzenia dzisiejszego przewodniczący miał mowę, w której zapewniał o przywiązaniu zgromadzenia do króla i zakończył ją okrzykiem na cześć króla.

Drezno 29 grudnia wieczór. *Dresdner Journal* zapowiada bliskie ogłoszenie korespondencyi dyplomatycznej, która poprzedziła zebranie się konferencyi w Bambergu.

Wiesbaden 29 grudnia wieczór. Wybory z pośród większych właścicieli i przemysłowców wypadły wszystkie liberalnie.

Hamburg 29 grudnia. (*N. fr. Fr.*) Wszystkie dzienniki wychodzące w Szlezwiku i Holsztynie oświadczają się przeciw adresowi (wczoraj przez *Czas* podanemu) szlachty pod przewodem pana Scheel-Plessen, przemawiającym za złączeniem z Prusami. *Eisenbahn Ztg* mówi, że w Lauenburskiem zwiększa się agitacya przeciw wcieleniu do Prus.

Flensburg 29 grudnia. *Norddeutsche Ztg* donosi, że miasto Szlezwik przeznaczonem zostało na przyszłą siedzibę rządu. Zaraz po nowym roku przeniosą się tam komisarze cywilni.

Paryż 29 grudnia. *Monitor* donosi: Rada stanu niebawem ukończy sprawozdanie budżetu na r. 1866. Minister skarbu przesłał Radzie stanu poprawiony budżet na r. 1865 i nadzwyczajny budżet na r. 1866. Pierwszy pozostawia znaczną sumę do wolnego użycia; budżet nadzwyczajny na r. 1866, który doszedł wyższej cyfry niż budżet na r. 1865, zupełnie jest pokryty, tak iż nie będzie potrzeba uciekać się do jakiegobądź nadzwyczajnego źródła.

Paryż 29 grudnia. (*N. fr. Pr.*) Nota *Monitora* o budżecie i obyciu się bez nadzwyczajnych źródeł sprawiła korzystny wpływ na giełdę. Pogłoska o zmniejszeniu załogi francuskiej w Rzymie o jedną brygadę, jest bezzasadna.

Paryż 29 grudnia. (*Pr.*) Powątpiewają o zawarciu pożyczki hiszpańskiej na 400 milionów realów. W Portugalii kryzys ministeryalna trwa ciągle. Saldanha, który opuszcza posadę swoją w Rzymie i przybywa do Lizbony, ma wejść do gabinetu w miejsce Loulé.

Bern 28 grudnia. Baden, Belgia, Dania, Francya, Holandya i Hiszpania wymieniły ratyfikacyę umowy genewskiej sanitarnej. Portugalia, Hesya, Wirtemberg i Prusy jeszcze zalegly. Do 12go maja czekają stanowczego oświadczenia tych krajów.

Londyn 29 grudnia. Urzędownie donoszą z Kalkuty z 12go grudnia: Anglicy zdobyli silną twierdzę Danikole w Butanie; przy czem stracili 50 ludzi, a w tej liczbie dwóch oficerów. — „Bióro Reutera“ donosi z Konstantynopola: Wczoraj ogłoszono surową ustawę drukową. Poseł tunetański odjechał zadowolony. Porta nadała konsens na budowę kolei żelaznej z Jaffy do Jerozolimy.

Wszystkie dzienniki paryskie dziś otrzymane podają encyklikę Ojca św. i zbiór zdań poczytanych przez tegoż za błędne. Uwagi, jakie robią z powodu tych aktów, odpowiednie są duchowi każdemu z tych dzienników, tak iż w tych uwagach, począwszy od *Monde* aż do *Opinion nationale*, mieszczą się wszystkie stopniowania i odcienia. *La France*, która już uprzedziła inne dzienniki i podała encyklikę, tudzież wyraziła o niej wczoraj zdanie swoje, umieszcza dziś jakby w jej przeciwstawieniu „deklaracyę duchowieństwa francuskiego z r. 1682“, uznaną za ustawę państwa ordonansem królewskim z d. 23 marca 1682 r. i potwierdzoną za cesarstwa dekretem z d. 25 lutego 1810. Oświadczenie to jest zastrzeżeniem praw króla francuskiego wobec władzy papieskiej. Dodaje także *La France* deklaracyę 74 biskupów z r. 1827 w tym samym celu złożoną. *Pays* sam jeden z dzienników nieklerykalnych nie zapuszcza się w opozycyę przeciw encyklice, lecz owszem tłumaczy jej ogłoszenie i dodaje, że nie powinna ona wcale zadziwiać, gdyż powtarza wszystko to, co już Stolica Apostolska głosiła różnemi czasy, i żadnej nie wprowadza zmiany w praktykę religijną czy to w Rzymie, czy w innych krajach, a między niemi we Francyi, a spełnia ten akt obietnicę daną biskupom całego świata zebranym w Rzymie.

Nie wiemy, któremu z paryskich półurzędowych dzienników przyznać, że wyraża myśl rządu: czy *La France*, która zastawia się biskupami, broniąc przewagi władzy monarchów i synodów nad władzą Głowy kościoła, czy *Constitutionnel*, który pokazuje rogi, czy *Pays*, co szuka wyraźnie zatrzeć wszelki ślad nieporozumienia? *Monitor* nie zamieścił dotąd encykliki. *La Patrie* żadnej nie robi uwagi nad tym aktem, podobnie jak *Monde* i *Gaz. de France.*

Correspondence de Rome protestuje przeciw przesiedlaniu Polaków w głąb Rosyi; nie jest jednak dobrze zawiadomioną, mniemając, że przesiedlani są tylko nieposiadacze roli. O powrocie p. Meyendorffa z Florencyi do Rzymu pisze powyżej nasz korespondent rzymski. Dzienniki podnoszą tę okoliczność, że p. Rattazzi otrzymał pozwolenie przybycia do krajów papieskich w interesach swojej żony.

La Patrie naznacza czas zebrania zgromadzenia prawodawczego między 10 a 15 lutego i donosi, że natychmiast po zebraniu Izba będzie miała sobie przedłożony budżet, aby nie być zmuszoną działać z pośpiechem, tudzież, że deputowani pobierać będą stałą płacę zamiast dyet. *La France* zapewnia, że mylnem było doniesienie *Indép. belge*, jakoby p. de Clercq udawał się niebawem do Wiednia w sprawie traktatu handlowego z Austryą. Rzeczy niezaszły jeszcze tak daleko, aby myśleć należało o mianowaniu pełnomocnika do prowadzenia układów.

Nordd. allg. Ztg oznajmia, że król Wilhelm zadowolony z zarządu spraw zagranicznych, obdarzył p. Bismarka podarunkiem, jak mówi, zmyślnym (*sinnig*), w dowód wdzięcznego uznania. Po świętach, gdyż p. Bismark wyjechał do siebie na wieś, król zbierze ministrów dla naradzenia się nad sprawami tyczącemi się przyszłego zebrania sejmu, który nie będzie przed 14tym stycznia otwarty. Kapelan wojskowy Pelldram został biskupem trewirskim. W sprawie Księstw mnożą się adresa z Prus za wcieleniem Księstw. *Presse* donosi za rzecz pewną z Berlina, iż nadeszła tam z Wiednia propozycya osadzenia „tymczasowo“ księcia Augustenburskiego na księstwach, z zastrzeżeniem jednak praw innych pretendentów. Doniesienie to nie może być prawdziwe, bo choćby Austrya istotnie popierała tego księcia, to mianowanie go tymczasowe byłoby niestósownem.

Potwierdza się wiadomość o zwycięztwach Shermana pod Sawanną i wzięciu warowni Mac Alister, która miasta tego strzegła od lądu. Flota zbliżyła się pod miasto, i takowe nie mogło się utrzymać. Sherman ma iść teraz na Charleston. Zwycięztwo jenerała Thomasa nad Hoodem zaszło pod Nashville.

Ostatnie depesze telegraficzne „Czasu“.

Paryż 30 grudnia. *Constitutionnel* mówi dziś w artykule wstępnym: Encyklika ma taki rezultat, że napełnia sumienia katolików żałobą, a nieprzyjaciół kościoła radością i powiększy trudności owych zadań, jakie sobie Francya założyła i za któremi idzie w interesie Stolicy Apostolskiej.

Kursa: Wiedeń 30go grudnia wieczór. Kolej północna 1838. — Akcye kredytowe 176·10 — Losy z r. 1860 94·10. — Losy z r. 1864 83·70. — Paryż 30 grudnia. Renta w końcu 66. — Amsterdam 30go grudnia. Bank zniżył diskonto na $5\frac{1}{2}$.

REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY I WYDAWCA
Ksawery Masłowski.

Od Administracyi „Czasu“.

Już wyszły i są do nabycia tak w Administracyi „Czasu“ w Krakowie, w Ajencyi „Czasu“ we Lwowie, tak i we wszystkich księgarniach:

Kalendarz chromolitografowany na rok **1865**, po cenie **50 centów.**

Kalendarz drukowany ozdobnie w formacie arkuszowym po cenie **25 centów.**

INSERATY.

Zpowodu, iż Pan Franciszek Kempiński mnie podpisanego Dziedzica dwóch części dóbr Załubnicza w obwodzie Sandeckim, na wexlach, plenipotencyjach i inuych dokumentach pisemnych bez mej wiedzy podpisywał i takowe bez mego upoważnienia w imieniu moim wydawał, przez co już znaczną szkodę poniosłem, podaję niuiejszem do powszechnéj wiadomości, iż wszystkie podobne dokumenta i plenipotencye wydane zadnéj wartości ani waloru nie miały, i nie mają, i mieć nie mogą, i ostrzegam wszystkich, którzy podobne wexle, plenipotencyje na imię moje wystawioneby mieli takowe na przyszłość by posiadali, iż za nieważne uznane będą.

(1676-2-3) *Józef Wnorowski.*

Podziękowanie!

Powodowani uczuciem niewygasłej wdzięczności za wyratowanie 7-letniego syna niebezpiecznie chorującego na grupę, nie możemy pominąć wynurzenia podziękowania na jakie zasłużył W. Gilewski, lekarz krak., przez swoją najgorliwszą troskliwość w leczeniu, okazywał On bowiem nietylko pewność sztuki lekarskiej, lecz oraz szczególną znajomość ratowania dzieci nawet w najniebezpieczniejszej grupie i najzręczniejszą operacyą powrócił synaczka do pierwotnego zdrowia. — Nie mogąc Ci się zacny mężu innym sposobem odwdzięczyć, składają Ci niniejszem najwdzięczniejsi rodzice publiczne podziękowanie.

Kraków 29 Grudnia 1864.

(1701-1-3)T. Leon i Bronisława *Powiedniccy.*

(NADESŁANE)

Począwszy od jednego talara dziennie można żyć bardzo wygodnie i odpowiednio w abonamencie zimowym, miesięcznie lub tygodniowo, w Dreźnie w Hotel de France. (1611-8-)T.

Losy po 50 cent.

na ciągnienie dnia 3go Stycznia 1865 r.

Biorący 10 losów otrzymają 1 los bezpłatny, który

przedmiot najmniéj 1 talara wartości z pewnością wygrać musi.

Biorący na sprzedaż, którym się uda sprzedać 10 losów pojedynczo, otrzymają, oprócz zwykłéj prowizyi, jeszcze *los bezpłatny pewnie wygrywający,* zatém zrobią bardzo korzystny interes.

Jan K. Sothen

w Wiedniu, Stadt am Graben.

Losy te są do nabycia pod temi samemi warunkami **w Krakowie, w handlu Józefa Bartla,** w Rynku głównym na rogu ulicy Brackiéj. (1652--14)T.

Praktykant

14 lub 15 letni jest do chrześciańskiego sklepu korzennego poszukiwany. Bliższą wiadomość udziela na frankowane zapytania pan Szymon Goldmann Ajent w Tarnowie. (1674--4)T.

HANDEL

J. Muchitscha,

przy ulicy Szczepańskiéj N. 237.

otrzymał świeży transport

„Herbaty Chińskiéj“

i poleca takową w paczkach ¼ ½ funtowych po cenach od 2½ do 8 złr. w. a.

Również poleca; Sardynki francuzkie, różne Sery, Salami Werońskie i Medyolańskie, Arak prawdziwy Jamaika, Cytryny, Pomorańcze, Jabłka Tyrolskie wyborowe, Malagowe Rodzenki Migdały à la Princesse, Śliwki Królewskie, i inne Owoce południowe, po cenach umiarkowanych. (1689-5-10)T

Codziennie swieżo pieczone

Kasztany

NOWO OTWARTA
AJENCYA „CZASU“
we LWOWIE,

w Rynku pod L. 238, w domu p. Krajczyckiéj,

przyjmuje przedpłatę na „CZAS,“ tudzież wszelkiego rodzaju Inseraty i Obwieszczenia, niemniéj zamówienia wszelkich robót dla Drukarni i Litografii „CZASU.“

Przedpłatę na „CZAS“ dla Prenumeratorów miejscowych we Lwowie przyjmuje pomieniona Ajencya po cenie zniżonéj, mianowicie:

rocznie 21 złr. — półrocznie 10 złr. 50 cent. — kwartalnie 5 złr. 25 cent. — miesięcznie 2 złr.

Numer pojedynczy kosztuje 10 centów.

W Ajencyi téj dziennik „CZAS“ wydawanym będzie Prenumeratorom miejscowym we Lwowie **od 1 d. Stycznia 1865** tegoż dnia jeszcze wieczór, w pół godziny po nadejściu pociągu kolei żelaznéj.

INSERATY przyjmują się za opłatą podług taryfy.

Zamówienia zaś dla Drukarni i Litografii uskuteczniają się jak najspiesniéj po cenach umiarkowanych.

Również utrzymuje taż Ajencya **Skład wszelkich wyrobów i nakładów** Drukarni i Litografii „CZASU“, gdzie także przejrzeć można wzory i ceny rozmaitych robót drukarskich i litograficznych.

Dotyczące zamówienia przyjmuje w tej Ajencyi

p. Ignacy Hercok.

(1578-5)

Upoważniony przez wydział finansowy

Węgierskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego w Peszcie

do pośredniczenia w negocyacyi **Listów zastawnych węgierskich** zawiadamiam niniejszem interesowaną Publiczność, iż przyjąwszy komisową sprzedaż tychże listów zastawnych na całą Galicyę, jestem w możności odstępywania onych po najtańszym kursie.

Listy zastawne węgierskie, przynoszące rocznie po 5½ procentu od nominalnej wartości i mające być w przeciągu 34½ lat przez losowanie w pełnej swej wartości umorzone, czynią według obecnego kursu (84½ za 100) czystej rocznej renty przeszło 6½ procentu.

Zważywszy, iż przy tak znacznem procentowaniu się tychże listów zastawnych, kapitał w nich lokowany ma podwójne i prawie potrójne na dobrach ziemskich fundowane bezpieczeństwo hipoteczne, — gdy prócz tego, z powodu dwa razy do roku odbywającego się losowania tych listów zastawnych, można już na kapitale samym zyskać, jak teraz przeszło piętnaście procent — widocznem jest, iż obecnie nie masz w obiegu prawie żadnego innego papieru publicznego, któryby *przy tem bezpieczeństwie hipotecznem* tyle dla kapitalistów przedstawiał korzyści.

Całkowitą wartość kuponów bez wszelkiego potrącenia na podatek rządowy lub jakiebądź koszta, *wypłacam w mym Banku w Krakowie,* gdzie także i wylosowane listy zastawne wymienianemi być mogą; równie jak listy ciągnień do przejrzenia interesowanych są gotowe.

Antoni Hoelcel

(1512-5-6) T w Krakowie.

PROMESY
Losów kredytowych,

których ciągnienie odbędzie się dnia 2 Stycznia 1865 r., sprzedaje podpisany Dom Handlowy po cenie 4 złr. wraz z stęplem.

Jan Bartl w Krakowie.

Kantor w Rynku głównym pod L. 23 (w domu p. barona Milieskiego drugi dom od pałacu JW. hr Potockiego.)

(1608-18-)T

Promessy Losów Kredytowych

których ciągnienie odbędzie się **2go Stycznia 1865 roku** sprzedaje po **Złr. 3 cent. 50** i stępel;

LOSY RUDOLFA po Złr. 12 cent. 25,

KANTOR WYMIANY

***Alberta Mendelsburga,* w Krakowie**

w Rynku Głównym Nr. 52. (1696--3) T

Z dniem 1 Grudnia 1864 r.

otwartym został

we LWOWIE

DOM KOMISOWY,

pod firmą:

T. NIEWIADOMSKI & SEMETKOWSKI.

Tenże przyjmuje w komis wszelkie produkta krajowe, tak surowe jak i fabrykaty, ułatwia sprzedaż takowych; pośredniczy w sprzedaży i zakupnie dóbr ziemskich i innych realności; również zajmuje się zakupnem i sprowadzaniem wszelkich towarów z zagranicy.

KANTOR w Rynku w kamienicy „pod Lwem św. Marka“ L. 231 m. na pierwszem piętrze. (1637-4-6) T

200.000 Złotych w brzęczącém srebrze.

Główna wygrana (1717-2-4)

wielkiego gwarantowanego losowania kapitałów.

Najbliższe ciągnienie dnia 11 Stycznia 1865.

Losownie to bardzo korzystne dla uczęstników zawiera 14811 wygranych, między któremi znajdują się **zł. 200.000,** 2 po **zł. 100.000, zł. 50.000, zł. 30.000, zł. 25.000,** 2 po **zł. 20.000.** 2 po **zł. 15.000,** 2 po **zł. 10.000, zł. 6,000,** 2 po **zł. 5.000,** 5 po **zł. 4.000,** 4 po **zł. 3.000,** 13 po **zł. 2.000,** 116 po **zł. 1.000,** 110 po **zł. 300,** 6.333 po **zł. 100, i. t. d.**

Każdy los w tém losowaniu wyciągnięty musi niezawodnie otrzymać wygraną.

Cały los oryginalny (nie promesa) kosztuje . . . . **Zł. 10.**— banknotami
Pół losu „ „ „ . . . . „ **5.**— „
Ćwierć losu „ „ „ . . . . „ **2. 50 c.** „

Podług urzędowéj listy ciągnienia i w ostatnim ciągnieniu została główna wygrana u mnie trafiona i przeze mnie zapłacona.

Wszelkie polecenia uskuteczniam za nadesłaniem należytości spiesznie i z dyskrecyą, a listy ciągnienia przesyłam bezpłatnie.

***Em. Dellour,* Bankier in Franktfurt a. M.**

Blanco Kredyt na Londyn

ofiaruje znaczna firma, pod dogdnemi warunkami.

Bliższych szczegółów udzielają „Messrs Adkin & Sous 6 Eastcheap, City London“ 1718-1-3T.

ODONTINE ET ÉLIXIR ODONTALGIQUE

Pana ***Pelletier,*** członka paryskiej akademii medycznej.

Jak jeden tak drugi z powyższych środków mają prawie wyłączny przywilej, że zostały uznane za istotnie skuteczne *na ból zębów.* Jako hygieniczne środki zachowują *zęby od pruchnienia i nieczystości wzmacniają dziąsła, niweczą woń tytuniową, nadają świeżość i przyjemną woń oddechowi.* (88-16-30)

Dostać można w Warszawie w składzie materyałów aptecznych PP. *Galle* i *Mrozowskiego,* i w aptekach PP.: *Chrościckiego* w Wilnie, — *Rukera* we Lwowie — *Brunona Miczyńskiego* w Krakowie.

Sprzedaż wina

w państwie Szèkelyhid, cztery mile od stacyi kolei żelaznéj „Debreczin“ odległych, znajduje się kilka tysięcy wiader najlepszego wina stołowego „Érmetyèker“ tudzież wina „Bakator“ do sprzedania.

Wszelkich bliższych wyjaśnień udziela na zapytania „franko“ podpisany Zawiadowca piwnic w dobrach rzeczonych.

(1642-4-6)T. ***Bruckschlegel.***

Jan Armułowicz

utrzymujący skład wędlin i wyrobów masarskich przy ulicy Grodzkiéj,

oznajmia szanownéj Publiczności, iż obecnie otworzył restauracyę, gdzie daje sniadania i podwieczorki, przytem piwo w najlepszych gatunkach, po najumiarkowańszych cenach. 1687-8-10)T

Promesy kredytowe,

po 3 złr. 50 cent. i 50 cent.

na stępel,

na dzień 2 Stycznia 1865,

którémi wygrać można **250.000** złr., sprzedaje jeszcze teraz

***Jan K. Sothen* w Wiedniu**

„Stadt, am Graben.“

Biorący 10 sztuk, otrzymają 1 sztukę bezpłatnie.

Osoby zaś trudniące się sprzedażą otrzymają za gotowe pieniądze krom tego odpowiednią prowizyę.

Przy łaskawych zamówieniach zamiejscowych, uprasza się o frankowane nadesłanie należytości, oraz o przyłączenie 30 centów na przesłanie ofrankowanych list ciągnienia.

Promesy te są do nabycia pod temi samemi warunkami **w Krakowie** w Handlu ***Józefa Bartla,*** w Rynku głównym na rogu ulicy Brackiéj. (1653-13-)T

Także nabyc można

LOSY RUDOLFA po 12 złr. 25 c.

Subjekt cukierniczy

dobrej konduity szuka pomieszczenia od Nowego Roku. Bliższa wiadomość na listy frankowane w Starym Sączu pod adresem J. A. post. rest. (1691--3)

Dyrektor Ekonomiczny,

kawaler, któren przy nowszych Gospodarstwach praktykował znajdzie miejsce.

Listy z kwalifikacyami, franco pod adresem W. O. poste rest. we Lwowie;

oraz

Ogrodnik

kawaler, głównie do owoców i inspektów, jest poszukiwanym.

Listy z kwalifikacyami franco pod adresem W. O. we Lwowie poste rest. (1693--3)

Kurs papierów i pieniędzy.

Kraków 30 grudn.	żądają	płacą
Srebro pol. st. za 100 zł.	111	108
„ nowe obr „	120	117
Listy zast. pol. z kup.	98½	97½
Banknoty pol. 100 złr.	455	447
Ruble ros. za 100 rsr.	149	146
Talary prus. za 100 tal.	174½	172½
Banknoty prus. 150 zł	87	86
Srebro nowe austr. .	115½	114½
Dukat austryackie .	5 50	5 40
„ holend. ważne	5 49	5 39
Napoleon d'or . . .	9 37	9 42
Półimperyały rosyj. .	9 60	9 45
Listy galic. nowe z k.	75½—	74½—
„ „ stare „	79 —	78 —
Oblig. indem. z kup.	74¼ —	73¼—
Ak. k. g. bez ku. i dyw.	228	225

Wiedeń 30 grudn. (tel.)	złr.	cent
5% Metaliki	71	55
5% Pożyczka narod.	79	90
Akcye banku wied. .	778	—
„ banku kred.	174	80
Losy 5% z r. 1860.	93	85
Srebro.	114	25
Londyn 10 fnt. szterl.	114	70
Dukat pojedynczy .	5	45

Wiedeń 29 grud.	żądają	płacą
5% Metaliki na w. a.	66 60	66 50
„ Pożyczka narod.	87 50	87 —
„ Metaliki na m. k.	71 70	71 60
„ Obl. ind. niż. Aus.	90 50	89 50
„ „ „ węgiers.	73 80	73 45
„ „ „ chor. i b.	72 80	72 40
„ „ „ galicyjs.	73 15	72 75
„ „ „ bukow.	72 25	72 —
„ „ „ siedmgr.	71 80	71 40
„ Pożyczka n. wen.	96 50	96 —
Listy zastawne:		
5% Banku nar. 6-letn.		—
„ „ „ 10-letn.	102 50	102 —
„ „ „ 12-mie.	—	—
„ „ „ losow.	94 —	93 75
4% Galicyjskie z. n.	74 —	73 50
Pożyczki loteryjne:		
Losy pożycz. z r. 1839	155 50	155 —
„ „ „ 1854	89 75	89 25
„ „ „ 1860	93 85	93 75
„ „ „ 1864	83 80	83 70
„ Como-Renten. .	20 —	19 50
„ Kredytowe. . .	127 —	126 80
„ tryest na 4½%.	108 —	107 75
„ żegl. par. na Dun.	84 25	83 75
„ Ks. Esterhazego	101 —	99 —
„ Księcia Salm. .	31 50	31 —

	Disconto miejsc.	żądają	płacą
Losy księcia Palffy.		28 25	27 75
„ księcia Clary .		27 —	26 50
„ hr. St. Genois		27 25	27 25
„ Miasta Budy. .		26 —	25 50
„ ks. Windischgr.		17 —	16 50
„ hr. Waldstein.		18 75	18 25
„ hr. Keglewicha		14 50	14 —
Akcye bank. i przem.			
Banku narod. austr. .		778 —	776 —
Zakładu kredytowego		174 50	174 30
Żeglugi par. na Dunaju		410 —	400 —
Kolei półn. Ferdynan.		1840	1830
„ rządowéj fr.-a.		201 50	201 20
„ zachodniéj c. El.		133 25	132 75
„ Pardubickiéj. .		118 50	118 25
„ Południowéj . .		237 50	236 50
„ Galicyjskiej . .		226 50	226 25
„ Czern. z wpł. 25%		44 —	43 —
Kursa zagraniczne (3-miesięczne)			
Amster. 100 złhl.	6½	99 —	99 90
Augsb. 100 zł. nr.	5½	97 30	97 20
Berlin 100 tal. „	6	—	—
Frankf. n. M. 100	5½	97 40	97 30
Hamb. 100 mark.	4	86 70	86 50
Lipsk 100 talar.	5	—	—
Londyn 100 fun.	7	114 90	114 70
Paryż 100 frank.	5	45 70	45 60

Waluty:	żądają	płacą
Cesars. korony . . .	15 93	15 90
„ półkorony . .	—	—
„ dukaty na wag.	5 47	5 46
„ „ obrączk.	5 52	5 51
Złoto al marco . .	5 50	5 47
Napoleondory . . .	9 26	9 25
Suwereny	16 35	16 30
Fryderyki.	9 83	9 78
Luidory niemieckie).	9 40	9 39
Suwereny angielskie.	11 83	11 78
Imperyały rosyjskie	9 49	9 48
Srebro	115 —	114 75
„ kupony . . .	—	—
Talary związkowe .	1 72½	1 72
Pruskie bilety kas. .	1 74½	1 74
Lwów 28 gruduia.		
Dukat holenderski. .	5 46	5 42
„ austryacki . .	5 49	5 43
Półimperyał rosyjski	9 55	9 42
Rubel sreb. rosyjski	1 84	1 81
Talar pruski	1 74	1 73
Listy gal. b. kup. w. a.	73 67	73 —
„ „ „ „ m. k.	77 29	76 63
Obligi indemn. b. kup.	73 67	73 13

	żądają	płacą
Pożyczka nar. b. kup.	80 30	79 63
Akc. kol. gal. b. kup.	227 17	224 67
Warszawa 29 grud.		
Półimperyały . . rubli	—	—
Obligi skarbowe . „	89 68	98⅜—
„ kupon . „	—	— —
Listy zast. III okr. „	14 71	14 68
„ kupon. . „	—	— 1⅙
Akcye kolei żel. warszaw.-wied. „	76 50	76 —
Akcye kolei żel. warsz.-bydg. . „	83 50	83 —
Wrocław 29 grudn.		
Banknoty austr. . .	87	86½
Polskie bilety bank.	77	76½
„ Listy zastawn.	75	—
Poznań. List. zast. 4%	—	—
„ „ „ 3½%	—	—
Obligi kolei krak.-szl	—	—
Paryż 28 grudn.		
Renta 3%	65 50	
Londyn 28 grud.		
Konsole	89⅝	

Pociągi osobowe na kolejach żelaznych.

Odchodzą:

z *Krakowa* do *Wiednia* 7. rano; 3. 30 po południu — do *Warszawy* przez *Maczki* o godz. 8 rano — do *Wrocławia* 8. rano — do *Ostrawy* (przez Bogumin (Oderberg) do Prus) 8. rano — do *Prus* przez Oświęcim o godz 7 rano; 3. 30 po południu — do *Lwowa* 10. 30 rano; 8. 30 wieczór — do *Wieliczki* 11. rano.
z *Wiednia* do *Krakowa* 7. 15 rano; 8. 30 wieczór.
z *Ostrawy* do *Krakowa* 11. rano.
z *Granicy* do *Szczakowy* 2. 15 po południu.
z *Szczakowy* do *Granicy* 8. 10 wieczór.
ze *Lwowa* do *Krakowa* 5. 10 rano; 5. 20 wieczór.
z *Przemyśla* do *Krakowa* 9. rano.

Przychodzą:

do *Krakowa* z *Wiednia* 9. 45 rano; 7. 45 wieczór — z *Wrocławia* i *Warzsawy* o godzinie 9. 45 rano o 5.27 wieczór — z *Ostrawy* (przez Bogumin (Oderberg) do Prus 5.27 wieczór — ze *Lwowa* 2. 4 po połud. — 6.15 rano; — *Wieliczki* 6.20 wiecz.
do *Lwowa* z *Krakowa* 8. 32 rano. 8. 40 wieczór.

Nakładem i czcionkami Drukarni „CZASU“ *W. Kirchmayera.*

Odpowiedzialny Rządca Drukarni *Stanisław Krzyżanowski.*